

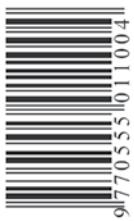
ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Епископ
далматински
г. Никодим
(Косовић)

Број 1214 Цена 90 динара 2,5 KM 15. октобар 2017. године

ISSN 0555-0114

50 година

Реч-две уз насловну страну

Он Који је био видљив као наш Искушитељ, прешао је сага у Свете Тајне.

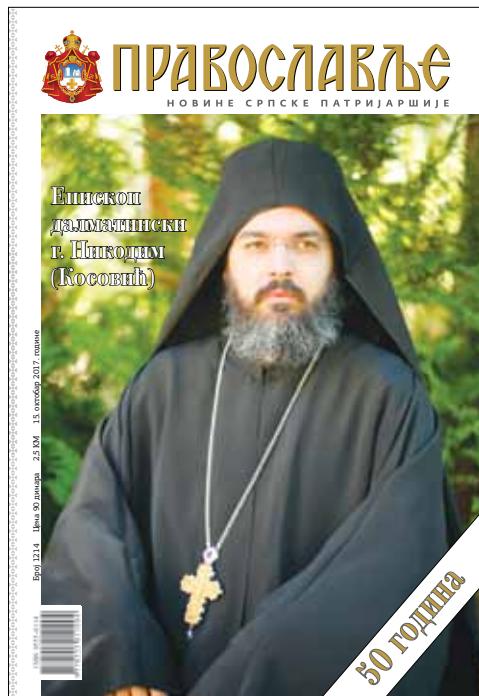
Св. Лав Велики

На насловној страници овог броја *Православља* налази се фотографија далматинског Епископа Никодима (Косовића). Владика Никодим је изабран за епископа Српске Православне Цркве на редовном заседању Светог Архијерејског Сабора у мају ове године. У трон епископа далматинских уведен је у недељу првог октобра, пре само неколико дана. Истог дана је и хиротонисан у чин епископа. Ова реч *хирофонија* (Хειροτονία) значи избор особе која се поставља на одређену службу у Цркви, тј. означава чин Свете Тајне рукоположења у целости.

У Старом Израиљу само су особе које су припадале Левијевом племену могле бити посвећене у свештенички чин. За остale је свештенство било незамисливо, тј. недоступно. Племе Левијево је било изабрано за служење Богу, и само су његови чанови, левити могли приносити жртве, а присуство верних на богослужењима било је пасивно, примећује Митрополит Иларион Алфејев. У Новом Завету Христос постаје, како наговештава Стари Завет, Свештеник, али и Жртва. По рођењу Христос није припадао Левијевом племену. Међутим, промислом Оца, Свепрвржитеља и Творца, Син – Христос постаје једини и истинити „правосвештеник вавек по чину Мелхиседековом“ (Пс. 110, 4; Јевр. 5, 6; 6, 20; 7, 17, 21).

Касније, у доба светих апостола у Цркви настаје јерархијско свештенство. Та лица, изабрана Духом Светим, а благодаћу призвана, предстоје народу и служе Евхаристију. Апостоли су проповедали реч Божју и крштавали обраћене. По градовима су оснивали заједнице верних и на чело тих заједница постављали су духовне вође. Свака заједница у граду, селу или округу имала је свог епископа (επίσκοπος – надзоратељ, посматрач, чувар) рукопложеног од стране апостола. Такође, апостоли су рукоплагали и свештенике ради превођења тих заједница. То вековно непрекидно полагање руку налазимо данас једино у Православној Цркви.

У Цркви постоје три јерархијска степена: епископи, свештеници и ћакони. Епископи предводе црквене

области, епархије. Свештеници предводе поверије им парохије, а ћакони помажу епископима и свештеницима при вршењу светих служби. Ово су стаљне службе у Цркви. У избору и постављању у ове службе увек учествује Црква у целини, и овде опажамо три момента: избор, измольавање дарова Духа Светога кроз молитвено полагање руку од стране епископа и сведочење да је Бог послao дарове Духа на рукопложеног. Овај чин је једна од Светих Тајни, што је битно да знамо, јер разумевањем црквене јерархије разумемо и саму Цркву.

У овом броју Вашу пажњу упућујемо на други део извештаја о посети Патријарха Александријског Теодора нашој помесној Цркви, те на следеће текстове: Ане

Марије Симоновић о ОШ Св. Саве у Милвокију, разговор са Николом Моравчевићем који доставља Славица Лазић, прилог Олге Михаиловић Благојевић о Оригену и Јерониму, приказе нових издања, те редовне рубрике са вестима из живота Српске Православне Цркве...

Завршио бих са неколико реченица из приступне беседе Епископа Никодима: „Рекао бих нешто о програму свог архијерејског рада. Служба епископа се састоји у томе да он пребива у Истини и проповеда Јеванђеље сваким својим дахом. Утврђујући сваку душу поверију му у вери и побожности, приносећи евхаристијски Принос за њихово спасење, епископ се налази на ‘месту’ и ‘по обличју’ Христовом по речима Св. Игњатија Богоносца. На том и таквом месту позван је да служи свима, и да се разапиње за многе по речима Господњим: ‘Син човечји није дошао да му служе, него да служи и даде живот свој у откуп за многе’ (Мт. 20, 28). Трудићу се управо да служим најмањој браћи Његовој (Мт. 25, 40) сабирајући све и свакога, и гладне и жедне, напуштене и унижене, сиромашне и богате.“

Долюбленствуј и блајденствуј, Преосвећени Владико, на мноћа и блаја лећа!

Искрено,

Грађањ Д. Ђаковић

Богослужења, пријеми и посете Његове Светости Патријарха српског Г. Г. Иринеја

Прошођакон гр Дамјан Божић

У недељу, 1. октобра 2017. године, на дан Светог Евменија Гортинског и Свете мученице Ариадне, Његова Светост Патријарх српски Господин Иринеј обавио је чин хиротоније, а затим увео у трон Епископа далматинских, Његово Преосвештенство Епископа Никодима (Косовића).

Патријарх Иринеј примио је 3. октобра 2017. године у Српској Патријаршији председника Републике Грчке г. Прокопиоса Павлопулоса. Председник Павлопулос је изразио благодарност предстојатељу Српске Православне Цркве на срдачном и братском пријему током којег су разговарали о текућим изазовима са којима су суочени српски и грчки народ. Патријарх Српски захвалио је уважањем госту на посети и указањем да је уважање поштовању.

Четвртак, 5. октобра, Његова Светост Патријарх Иринеј, заједно са Високопреосвећеним Митрополитом Амфилохијем, присуствовао је свечаности поводом 170 година од штампања *Горској вијенца*. Предавање је одржано у задужбини Илије М. Коларца у Београду.

Нредног дана Патријарх Иринеј примио је шефа Делегације Европске уније Његову Ексленцију Сема Фабриција. Патријарх српски Г. Иринеј је захвалио уваженом госту на посети и указаном поштовању. Амбасадор Фабрици је изразио благодарност предстојатељу Српске Православне Цркве на топлом пријему током кога је нагласио неопходност да се пронађу начини како би се превазишли проблеми региона из прошлости зарад светле будућности, док Црква располаже капацитетима за тај процес кроз дијалог.

И стог дана, а у вечерњим часовима, Патријарх Иринеј посетио је Руски дом у Београду где је одржана промоција Зборника под називом *Заједно кроз векове – Прилози историји руско-српских културних, духовних и политичких веза*. Приређивач и уредник је монах Венијамин (Семенов) из манастира Свих светих у Кингисепу. Свечаности је присуствовао и Преосвећени Епископ будимљански-никшићки Г. Јоаникије.

У суботу, 7. октобра, Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је у београдској Саборној цркви свечани чин венчања Његовог Краљевског Височанства Принца Филипа Кађорђевића и ћици Данице Маринковић.

Свечаном чину присуствовао је Преосвећени Епископ шабачки Г. Лаврентије.

Верни народ топчидерског храма Светих апостола Петра и Павла дочекао је 8. октобра Његову Светост Патријарха српског Г. Иринеја. Патријарх Иринеј одслужио је Свету Архијерејску Литургију уз саслужење протојереја Милана Цветића, протонамесника Бранислава Мильковића из Епархије банатске, јереја Далибора Стојадиновића и Владимира Марковића – старешине Топчидерског храма, ђакона Игора Давидовића и Ненада Идризовића и ипођакона Владимира Јелића, управника Патријаршијског двора.

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО и тако покушати да црквено културно наслеђе присвоје и отуђе од Српске Православне Цркве и српског народа. Тим поводом подсећамо читаоце на историју и порекло косовско-метохијских светиња.

Историјат Епархије рашко-призренске

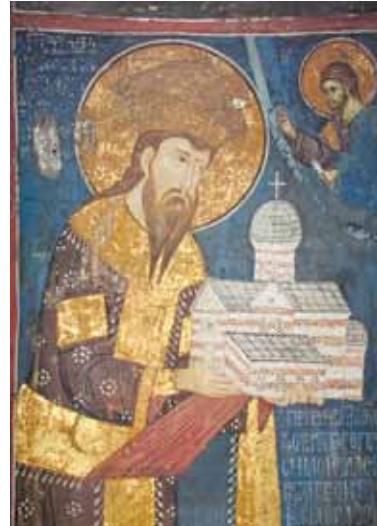
Златно доба Епископије (1219–1346)

С. Круйникoviћ

Иако би с правом очекивали да у другом – златном периоду историје Призренске епархије знамо више о њеним епископима, нажалост, знамо само за имена неколико епископа. У *Призренском Поменику* налазимо имена следећих епископа: Симеона, Леонтија, Константина, Јована, Герасима, Илариона, Амвросија, Варлама, Јована, Дамјана, Илије, Дамјана, Саве, Арсенија, Теодосија и Дамјана. Но, и овде нису поменути сви епископи, а још је теже утврдити хронологију епископовања поједињих епископа. Епископ за кога сигурно знамо, а није поменут у *Поменику*, био је Георгије (Маркуш), који се помиње око 1282/83. године. Епископ Георгије био је она личност која је „заклела старце и властелу“ приликом решавања спора око неког имања Хтетовског манастира. Од 1299, на престолу призренских епископа столовао је Епископ Дамјан. У *Хрисовуљи* Стевана Дечанског из 1326, каже се да је краљ Милутин са епископима Дамјаном и Илијом пронашао неке њиве... За време Епископа Дамјана, краљ Милутин (српски краљ Стефан Урош II Милутин) био је Немањић који је најдуже владао – 39 година, од 1282. до 1321. и подигао највише богоモља – око 40), почeo је да зида Богородицу Љевишку 1307, те се Дамјан, као надлежни епископ, трудио око градње цркве. Предање говори да је у то време краља Милутину „у Призрену било онолико цркви колико је дана у години“.

После Епископа Дамјана за епископа призренског изабран је Илија, који није дugo остао на епископској катедри. Већ на почетку 1309, или чак и раније, за епископа призренског постављен је Сава. Епископ Сава је, пре доласка у Призрен, био „васпитање и наук Свете Горе“ и игуман манастира Хиландар. После тога „би постављен епископом у славном граду Призрену“. Колико је остао на катедри призренских епископа не знамо тачно. Из натписа (на спољном зиду Богородице Љевишке, где се његово име налази записано пет пута) сазна-

Помен Призренске епископије у првом *Ситиљону* цара Василија II (1019) је од великог значаја, јер се први пут на српској територији помињу непозната епископска седишта (Призрен – Прιζδρίανα, Липљан и Сирмијум), што наводи на претпоставку да установљење Призренске епископије треба тражити много раније. У другој Василијевој *Повељи* из 1020, очигледно се указује да она обухвата како црквене центре које су основали Борис и Симеон, тако и оне који се први пут јављају у време Самуилове Македонске државе. Релативно прецизно може се одредити време настанка Призренске епископије, о чему сведочи пронађени сребрни новац Романа I Лакапена, датиран између 921. и 931, у темељима зидова првобитне Цркве Богородице Љевишке.

Св. краљ Стефан Дечански (извор: spc.rs)

јемо да је управљао Призренском епархијом у време зидања поменуте цркве. Са овог положаја је 1309. изабран за Архиепископа српског (познатијег као Сава III). На престолу Светог Саве I остао је до своје смрти 26. јула 1316. године.

Ко је дошао непосредно после Епископа Саве – не зна се. Око 1318. призренски Архиепископ био је Арсеније, о коме имамо неколико података. „На Богојављење 1321, Стефан (Дечански) би у Призрену у Саборној цркви крунисан за краља од стране Архиепископа Никодима и целог свештеног сабора српског.“ Сигурно је овом чину, као месни Епископ присуствовао и Арсеније као члан „свештеног сабора“. Зна се такође да је 1326. краљ Стефан Дечански послao Епископа Арсенија, заједно са деспотом Драгославом, ради утврђивања граница Призренске епископије у Доњем Пологу. Последњи пут се Епископ Арсеније помиње 22. јануара 1333, као сведок (у једном акту), када је краљ Душан уступио Стон Дубровнику. Остали епископи који се помињу у *Призренском Поменику* – „неизвесно је када су били“.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1214

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја.

Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве.

Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије

Главни и одговорни уредник
Протођакон др Дамјан С. Божић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крупниковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Бакон Драган С. Танасијевић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intérmédiaire Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS3514500708000135615
Informativna Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavlje@spc.rs – редакција
preplata@spc.rs – претплата
web: православље.срб ; www.pravoslavlje.rs

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом:
Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Управе за сарадњу с Црквама и верским заједницама Владе Републике Србије

Графичка припрема овог, 1214. броја Православља, завршена је у уторак, 10. октобра 2017. године у 18.00 часова, када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

<p>2 Реч-две уз насловну страну
<i>Прошођакон др Дамјан С. Божић</i></p> <p>3 Богослужења, пријеми и посете Његове Светости Патријарха српског Г. Г. Иринеја
<i>Прошођакон др Дамјан Божић</i></p> <p>4 Историјат Епархије рашко-призренске
<i>С. Круниковић</i></p> <p>6 Устоличен Епископ далматински Г. Никодим (Косовић)</p> | <p>9 Патријарх Александријски и све Африке Теодор II у посети СПЦ</p> <p>12 Разговор са монахињом Катарином Вестон
У пуноћи Апостолске Цркве
<i>Разговарао прошођакон др Дамјан С. Божић</i></p> <p>17 Отварање изложбе у САНУ
мр Биљана Цинџар Косић</p> <p>18 Никола Моравчевић, писац историјских романа Српске властелинке на челу Србије
<i>Славица Лазић</i></p> <p>20 Да ли деца сметају у цркви?
<i>Јелена Јеж</i></p> <p>21 Листајући Православље – 23. октобар 1967:
Васељенски Патријарх Атинагора I у посети Српској цркви</p> <p>22 Образовни капитал за душу и спасење
<i>Прошођакон др Дамјан Божић и Ана-Марија Симоновић</i></p> <p>24 У ропству се родих, у ропству живјех, у ропству, вајме, умириех!
<i>Марина Марић</i></p> <p>26 О језику, аскези и научничком духу – Ориген и Бл. Јероним
<i>Олга Михајловић Блајојевић</i></p> <p>28 Поводом посете лидера албанских сепаратиста римском папи
<i>др Александар Раковић</i></p> <p>30 Важан допринос нашој културној, историјској и теолошкој самосвијести
<i>Прошођеј-стахрофор проф. др Дарко Ђојо</i></p> <p>32 Свет књиге</p> <p>40 Наука, уметност, култура...</p> <p>42 Кроз хришћански свет</p> <p>44 Из живота Цркве</p> |
|--|--|

На насловној страни:

**Епископ
далматински
г. Никодим (Косовић)**

Долгоденствуј, Преосвећени Владико, на многа љета!
Епископ далматински Г. Никодим (Косовић)

© Студија Крагуљ

Устоличен Епископ далматински Г. Никодим (Косовић)

Патријарх српски Г. Иринеј увео је Преосвећеног г. Никодима (Косовића)
у трон Епископа далматинских

Свети Архијерејски Сабор на овогодишњем редовном заседању изabrao је Високопреподбног Архимандрита Никодима (Косовића), игумана Светоархангелског манастира Крке, за Епископа далматинског.

Свечаним чином нарчења у Светоархангелском манастиру Крки, 30. септембра 2017. године, началствовао је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј, у присуству високопреосвећене господе митрополит: црногорско-приморског Амфилохија и загребачко-љубљанског Порфирија и преосвећене господе епископа: бачког Иринеја, врањског Пахомија, шумадијског Јована, браничевског Игњатија, зворничко-тузлanskог Фотија, горњокарловачког Герасима, крушевачког Давида, славонског Јована, бихаћко-петровачког Сергија, брегалничког Марка и стобијског Давида.

Чин нарчења новоизабраног епископа одржан је у порти древног манастира где је постављен сто са часним крстом и освећеним даровима, просфорама и чашама вина за началствујућег Патријарха и сваког од архијереја који су учествовали у овој трпези љубави. Пошто је Архимандрит Ни-

кодим пред Патријархом, архијерејима и благочестивим народом изјавио да се повинује воли Светог Архијерејског Сабора који га је изabrao за Епископа далматинског, у манастирском Храму Светог архангела Михаила вечерњу је служио новонаречени архијереј.

У недељу, 1. октобра 2017. године, на дан Светог Евменија Гортинског и Свете мученице Ариадне, пре Свете Архијерејске Литургије у Саборном храму Успења Пресвете Богородице у Шибенику, новонаречени Епископ далматински Г. Никодим изложио је своје исповедање православне вере, одговарајући на питања Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја и архијереја. На молитву окупљени свештеници, монаси и благочестиви народ са дивљењем су слушали новог архијереја и духовог учитеља како прецизно излаже учење Православне Цркве.

Свету Архијерејску Литургију, потом, служио је Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј уз саслужење високопреосвећене господе митрополит: црногорско-приморског Амфилохија и загребачко-љубљанског Порфирија и преосвећене господе епископа: бачког Иринеја, врањског Пахомија,

шумадијског Јована, браничевског Игнatiја, звонничко-тузланског Фотија, милешевског Атанасија, горњокарловачког Герасима, крушевачког Давида, славонског Јована, бихаћко-петровачког Сергија, брегалничког Марка и стобијског Давида, као и бројним свештеницима и ћаконима.

Појао је хор пријатеља манастира Крка.

Сам чин хиротоније, односно рукоположења, отпочео је, по освештаној древној литургијској пракси, пре читања апостола, трократним опхођењем око часне трпезе. Потом се новопосвећени Епископ Никодим обукао у сакос, који подсећа на одећу у коју је био обучен Исус Христос, да би га непријатељи поругали; као и омофор, симбол архијерејске духовне и црквене власти, са извезена четири крста, којим Владика Никодим символично исповеда да је спреман да следи Христову жртву.

Светејши Патријарх Г. Иринеј му је затим предао архијерејски крст, панагију, која ће Владику Никодима увек подсећати да је дужан да у срцу носи Господа Исуса Христа уздајући се у милост и помоћ Пресвете Богородице; и митру, царски украс који архијереј носи зато што на богослужењу иконизује Цара царева Исуса Христа.

Епископ Никодим је затим заузeo место међу архијерејима у утврђеном литургијском поретку и учествовао у служењу Свете Литургије.

На крају службе, извршен је чин устоличења. Уводећи Владику Никодима у трон Епископа далматинских, Светејши Патријарх Г. Иринеј му је предао жезал као симбол архијерејске власти и управљања стадом Христовим у богоспасавању Епархији далматинској.

— Драги брате, нови Владико Никодиме! Долазите на древну и славну епархију чији су се предводници трудили да личе на своje велике претходнице. Долазите на епархију која је у нашем времену, нажалост, много пострадала. У епархију где данас живи само остатак нашег народа. Ваш је задатак веома велики: да прикупите раштркано стадо Божје и наставите да

обнављате духовни хришћански живот, и да на томе са свима заједно зидате заједничку будућност. Нека Вам Господ да снаге и мудрости да управљате епархијом својом љубављу, јер је љубав она најмоћнија сила која управља светом. Нека Вас испуни љубав Христова, нека Вам Господ буде путовођа. Угледајте се на своје претходнике и наставите њиховим путем на радост Цркве и свих нас. Нека Вам Господ буде на помоћи и једини руководитељ у животу — поручио је патријарх Иринеј и додао:

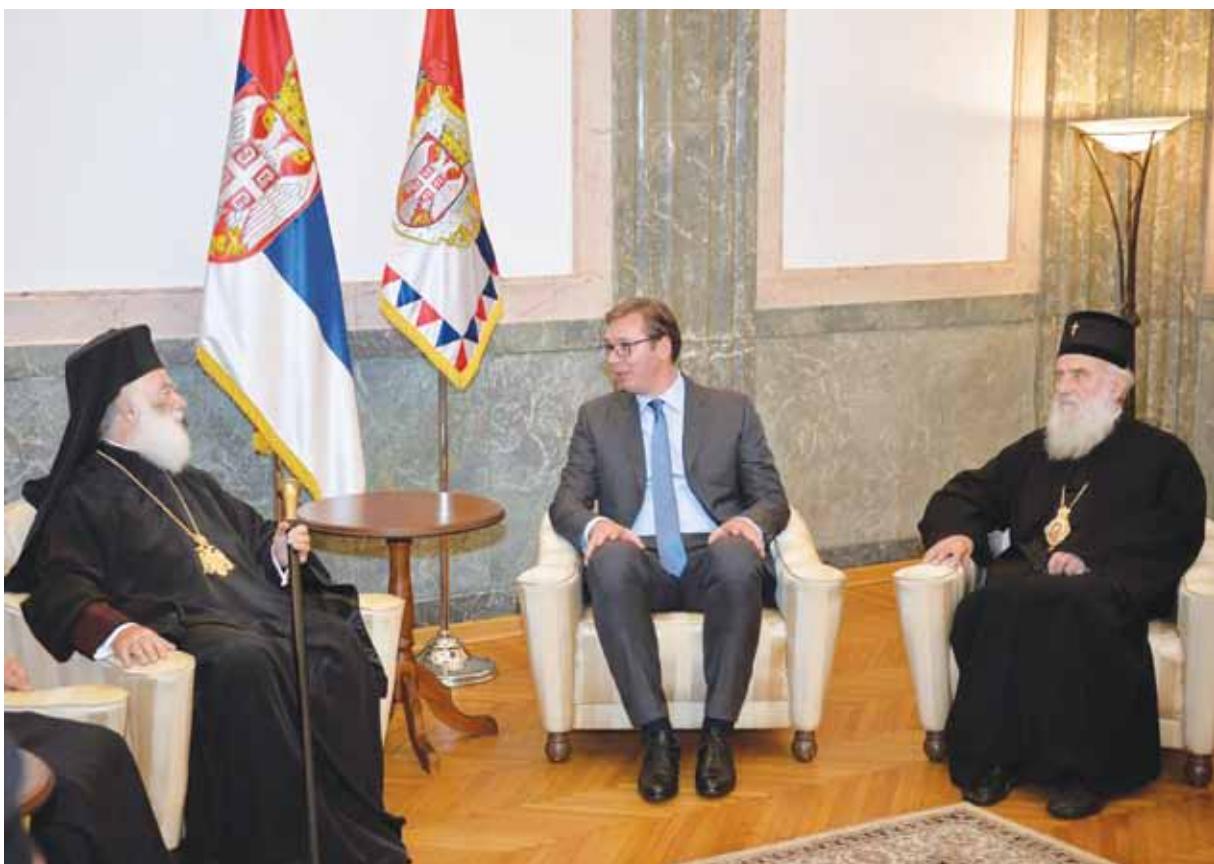
— Ви живите овде као малено стадо у нама блиској држави са браћом католицима од којих очекујемо, пре свега од представника Цркве, да чујемо речи јеванђелске, речи мира и љубави; да као хришћани једни према другима покажемо љубав и уважавање. То је први корак, јер Господ тражи и од свих нас да љубимо једни друге, јер сви носимо лик Божји у себи. У свакоме од нас, без обзира на порекло и боју коже, присутан је Господ и све што једни другима чинимо — чинимо Господу своме.

Свечаностима наречења и устоличења Епископа далматинског Г. Никодима присуствовали су министар одбране Републике Србије г. Александар Вулин – изасланик председника Републике Србије г. Александра Вучића, др Марко Николић – заменик директора Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама Републике Србије, амбасадор Републике Србије у Хрватској гђа Мира Николић, саветник Министра културе републике Хрватске г. Миљенко Домијан, надбискуп сплитски г. Марин Баришић, бискуп шибенски г. Томислав Рогић, задарски жупан г. Божидар Лонгин, жупан шибенско-книнске жупаније г. Горан Паук, градоначелник Шибеника г. Желько Бурић, градоначелник Книна г. Марко Јелић, као и представници других жупанија и општина са подручја Епархије далматинске, представници јавног и културног живота Хрватске и Србије.

Извор: <http://www.spc.rs/>

Фото: Старахиња Крајуль

Патријарх александријски и све Африке Теодор II у посети СПЦ

(наставак репортаже из претходног броја)

Патријарх александријски и све Африке Теодор II боравио је од 22. до 27. септембра 2017. године у званичној (мирној) посети Његовој Светости Патријарху српском Иринеју и Српској Православној Цркви.

Упонедељак, 25. септембра, Патријарх александријски и све Африке Теодор II састао се са председником Републике Србије Александром Вучићем. У срдачном и пријатељском разговору са предстојатељима двеју сестринских Цркава, председник Вучић је захвалио на великом доприносу Патријарха Теодора II мисионарском раду. Патријарх Александријски је одликовао председника Вучића Орденом Великог крста Св. апостола Марка за посебне заслуге и бригу према сестринској Српској Православној Цркви чији је гост. Председник Вучић је одликовао Патријарха Теодора II Орденом Српске заставе I реда за истакнуте заслуге у развијању и учвршћивању пријатељских односа и сарадње између Републике Србије и Александријске Цркве.

Пријему су присуствовали митрополити загребачко-љубљански Порфирије, гвинејски Георгије

и пилусијски Нифонт, као и П. Г. епископи: бачки Иринеј и зворничко-тузлански Фотије, секретар Синода Александријске Цркве Архимандрит Данило и генерални секретар председника Републике Србије Никола Селаковић.

У манастиру Крушедол

Истога дана двојица патријараха са члановима пратње свечано су дочекана у манастиру Крушедол. Пред фрушкогорском светињом у свечаном шпалиру поред Епископа сремског Василија, високе госте су, у великој духовној радости, сачекали свештенство и монаштво, богослови и верни народ Епархије сремске. Уследила је свечана доксологија, после које је Владика Василије пожелео срдачну добродошлицу гостима, подаривши Патријарху

Теодору икону Св. Мајке Ангелине и панагију. Патријарх је узвратио даром – иконом Св. Ђорђа и панагијом Александријског патријарха која ће остати сведочанство на његову посету Епархији сремској.

У салону манастира Крушедол уприличено је послужење за високе госте. Том приликом др Милета Радојевић уручио је Патријарху Теодору икону Пресвете Богородице Тројеручице у знак пријатељства и сећања на посету нашој земљи. Патријарх Теодор II посетио је, затим, и манастир Ново Хопово, где се његова посета Епархији сремској и окончала.

У посети Епархији жичкој

Епархија жичка и град Краљево имали су 25. септембра велику радост да дочекају угледне и драге госте, којима је приређен свечани дочек испред Храма Св. Саве у Краљеву. У пратњи предстојатеља древне Александријске Цркве налазили су се митрополити Георгије и Нифонт, као и Архимандрит Данило. У пратњи предстојатеља Српске Цркве налазили су се Митрополит Порфирије и П. Г. епископи: бачки Иринеј и зворничко-тузлански Фотије. Предвођени Архијерејем Јустином, свештенство, монаштво и верни народ су у великом броју дошли да учествују у овом историјском догађају. У храму је служен чин доксологије којим је начаљствовао игуман студенички др Тихон (Ракићевић), уз саслужење свештенства и свештеномонаштва Епархије жичке. Поздрављајући угледне госте, Епископ Јустин је подсетио на предстојећу прославу 800-годишњице аутокефалности СПЦ: „Сутра, у име Бога, боравићемо у светој Жичи, на врховима српске историје, на изворишту српске духовности и државности. Управо на том светом месту, пре осам векова, утемељена је Српска Црква и српска држава“, беседио је Владика Јустин. Затим се сабрању обратио Његово Блаженство који је заблагодарио Господу на великому дану и изразио захвалност свом домаћину Епископу Јустину на срдачном дочеку. Инспирисан препуним храмом и мноштвом деце која су са својим учитељима и вероучитељима испунила пространу галерију дуж целог наоса, ба-

цајући латице цвећа и држећи заставице са грбом Српске Православне Цркве и крилатим лавом – грбом Александријске Патријаршије, Патријарх Теодор је овај тренутак упоредио са јеванђелском сликом дочека Христа у Јерусалиму. Упознајући приступе са апостолском историјом своје Патријаршије, Блажењејши је истакао мисионарску делатност којом се светлост Христове вере и даље шири по Африци. Патријарх Теодор II даривао је Епископу Јустину посебан крст са ликом Св. апостола Марка, са жељом да му буде помоћник на делу вођења повереног свештенства, монаштва и верног народа ка Царству Божијем.

У манастиру Жича

После посете Епископском двору у Краљеву, 26. септембра првојарси Александријске и Српске Цркве, заједно са члановима пратње, су посетили манастир Жичу. Испред манастира је приређен свечани дочек у коме су учествовали свештенство, монаштво и верни народ. Епископ Јустин је, као предстојатељ и домаћин Епархије жичке, изразио захвалност и част која је Епархији жичкој учињена овом историјском посетом, и одликовао Патријарха Александријског и све Африке епархијским Орденом Св. Симона Монаха, даровавши му притом и икону Св. апостола Марка, рад жичких монахиња. Иконе су дариване и Патријарху Иринеју, као и члановима пратње Патријарха Александријског.

У обраћању присутним, Патријарх Теодор је заблагодарио на гостопримству и даровима. Посебно је истакао радост што је после 28 година поново у манастиру Жичи. У претходној посети је био као млад архимандрит, а сада као патријарх. Нагласио је важност монаштва за живот Цркве, јер је оно ки-сеоник хришћанства. „Свети Антоније Велики је духовним руковођењем породио величанственог богослова Светог Атанасија Александријског. Када је египатски монах Теодор питао авву Памва за поуку, он му је рекао – Имај милост према свима, тако ћеш стећи слободу пред свим. То треба да имамо на уму и данас, мисионарећи и сведочећи Христову веру у овом свету“, рекао је Патријарх Теодор.

Високи гости су, предвођени Епископом Јустином, обишли манастирски комплекс и упознали се са историјатом и драгоценостима манастира. Опростили су се са својим домаћинима, патријарси су са пратњама отпотовали у посету косовско-метохијским светињама.

У Епархији рашко-призренској

У уторак, 26. септембра високи гости су посетили манастире Пећку Патријаршију и Високе Дечане. После поклоњења светињама Пећке Патријаршије, Патријарх Теодор II, у пратњи Патријарха Српског и чланова делегација Александријске и Српске Цркве, је посетио манастир Високи Дечани. Дочекао их је Епископ рашко-призренски Теодосије са свештенством, монаштвом и верним народом.

У дечанском храму одржана је доксологија уз многојетвије уваженом госту током које су певали ученици Призренске богословије. Епископ Теодосије је у свом поздравном слову изразио велику част и радост поводом посете Патријарха Александријског, говорећи о Епархији рашко-призренској, њеним светињама и страдању народа у новије време.

Александријски Папа и Патријарх, исказујући нескривену радост поводом посете и потврђујући дубоку духовну везу између две сестринске помесне Цркве, посебно је говорио о значају монаштва од древних времена у Египту наглашујући да је монаштво душа Цркве.

Блажењеши Патријарх Теодор, у пратњи Свјатејшег Патријарха Иринеја и посленства, је отпетао из Дечана у Ниш, где је стигао у вечерњим часовима. Високе госте је дочекао Епископ нишки Арсеније уз многобројно свештенство, представнике Града и Војске Србије и верни народ Епархије нишке.

У Нишу

У част Његовог Блаженства, у Катедралном храму Силаска Св. Духа на Апостоле одржана је свечана доксологија. Након чина доксологије којим је началствовао игуман суковског манастира прото-

синђел Серафим (Мишић), уследили су узајамни поздрави Епископа домаћина и Његовог Блаженства. Епископ Арсеније даровао је иконом Св. цара Константина и царице Јелене Његово Блаженство који је узвратио даром – Александријским крстом. Након поздрава Владике нишког, Његово Блаженство се обратио присутнима између осталог рекавши: „Ваша отаџбина је благословена, ваша отаџбина је земља хероја, оних који су се борили за мир и слободу. Ви сте народ који је саздан храброшћу и спремношћу да се бори за слободу и своју земљу.“

На дан Воздвижења Часног Крста

На празник Воздвижења Часног Крста, 27. септембра, у присуству Патријарха Александријског и све Африке Теодора II и Патријарха српског Иринеја, Епископ нишки Арсеније служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Св. цара Константина и царице Јелене.

Обраћајући се многобројном верујућем народу, Његово Блаженство је, осврћући се на празник и град у коме се налази, нагласио да је Крст увек био и заувек ће остати симбол љубави. „Под тим Крстом су се моја деца: српски, грчки и афрички народ борили за слободу, па ће остати и као симбол победе“, поручио је Патријарх Теодор и бираним речима захвалио Патријарху Српском, Епископу нишком и народу Ниша на топлом дочеку.

Обраћајући се драгом госту, Патријарх Иринеј је изразио наду да ће Патријарх Теодор у древни град Александрију понети лепе успомене из посете Константиновом граду. Светој Архијерејској Литургији присуствовали су митрополити: загребачко-љубљански Порфирије, гвинејски Георгије и пилусијски Нифонт, П. Г. епископи: бачки Иринеј, жички Јустин и зворничко-тузлански Фотије, као и секретар Синода Александријске Цркве Архимандрит Данило.

Посету Епархији нишкој, Његово Блаженство је завршио посетом Ђеле-кули и Богословији Св. Кирила и Методија.

Извор: Информативна служба СПЦ

Фотографије: сиц.срб

Разговор са монахињом Катарином Вестон^{*}
игуманијом манастира Св. Ксеније,

Епархија новограчаничко-средњезападноамеричка

У пуноћи Апостолске Цркве

Разговарао ирођакон др Дамјан С. Божић

Како уметника Православној Цркви привукле су ме иконе, музика, лепота служби... Али оно што ме је највише привукло, били су живот, сведочење и чуда Св. Јована Максимовића, светитеља наших дана

Можете ли нам рећи нешто о вашој монашкој заједници и о томе како она функционише свакога дана? Има ли ту простора за развој? И има ли Срба из заједнице који вам на неки начин помажу?

– Најважнији део нашег дана је у периоду од 16.00 до 19.00 часова. Тада у капели читамо последовање деветог часа и служимо Вечерње и Јутрење, окупљамо се за једини заједнички обед, и заједно перемо судове. Током остатка дана и вечери радимо, молимо се, и узимамо храну у складу са својим послушањима и личним потребама. За кување се смењујемо у складу са данима у недељи. Исто тако имамо и манастирски списак за молитве које читамо наизменично.

Две сестре руководе православном књижаром. То подразумева претраживање и наручицање добрих књига и икона, књиговодство и бригу о волонтерима који раде у књижари. Многе од нас пишу и редигују православне текстове. Затим, ја се бавим пастирском психотерапијом и, такође, једном недељно држим часове иконописа.

Зближили смо се са неколико породица из српске парохије током година. Понекад нас посећују, било са својом децом или са својим родитељима. Они доприносе манастиру у складу са даровима које им је Бог подарио. С времена на време донесу храну или пошаљу новац. Један отац је нарочито вешт у дрводељству, столарији и уређењу простора. Он је толико учинио током година, да можемо рећи како је постао део наше зграде. Он и његова жена такође су похађали часове иконописа овде.

У вези са простором за развој – ми не живимо у конаку као што је онај у којем сам боравила током посете Херцеговини. Ми смо смештени у великој приватној кући изграђеној 1898. године у сред стамбеног насеља. Та кућа је пространа, али спаваће собе су велике и нису згодне да буду издељене. Сада нас има четири и могла би се ту сместити још највише једна сестра.

* Редакција Православља захваљује се о. Драгану Петровићу из Индијанаполиса, Индијана, што је омогућио овај интервју.

Можете ли нам рећи нешто о томе како сте постали православна хришћанка и да ли је нешто или неко има велики утицај на Вас када сте донели ту одлуку?

– Одрасла сам као ћерка англиканског свештеника. Англиканска црква, попут Православне има дивне одједре, обреде и музику. Видела сам свога оца као предводника свега тога и мислила сам да је он уз Бога. Ни за једну тему за мене није постојао ауторитет већи од мого оца. Међутим, као и друга деца, ја сам имала једноставну и дословну веру у Свето Писмо. Када сам порасла довољно да сам могла да видим како мој отац Свето Писмо разуме кроз префињено, академско учење које је било модерно у протестантским богословским училиштима његовог времена, разочарала сам се и напустила цркву. Можда то изгледа као екстремна реакција, али он је за мене представљао цркву. У мом свету није постојао нико други коме бих се обратила ко би могао да ме помири са црквом моје младости, те сам је напустила са 14 година. Затим сам прошла кроз средњу школу и факултет а да нисам била сигурна у своја веровања, али сам као млада особа знала да ми недостаје однос са Богом који може бити посредован једино кроз светотајинску Цркву. Током постдипломских студија постала сам тражитељ. Један од мојих комшија био је члан једне од отцепљених православних група које су део историје америчког Православља. Он ме је упознао са иконама. Он је направио капелу у својој кући и једном недељно смо ту служили вечерњу службу. То је било дивно и мистично, и хранило је моју душу више него било шта током претходних година. Али, током седамдесетих година било је јако мало православних текстова на енглеском језику, тако да он није могао да ми понуди одговарајуће катихетске текстове. Будући да нисам знала шта је то што ми недостаје, срела сам се са његовим епископом и планирала сам да се крстим, али Бог је имао другачији план за мене...

Придружила сам се групи младих који су трагали за вером. Молили смо се заједно, имали смо заједничку

Мати Катарина (Вестон) са леве стране Његове Светости Патријарха српског Г. Г. Иринеја

имовину. Заједно смо се бавили друштвеним радом, заједно смо стварали музiku и бавили се здравом рe-креацијом. Заједно смо читали о добро познатим путевима ка Богу, покушавајући да схватимо где припадамо. Издавали смо часопис под називом *Epiphany Journal* (Богојављенске новине), у којем смо писали о свом духовном путу. Размењивали смо претплату са часописом *Orthodox Word* (Православна Реч). Наше вође су почеле да читају тај часопис и отишли су у ходочашће у манастир Св. Германа Аљаског у Платини, у Калифорнији, где је штампан часопис *Православна Реч*. То се десило недуго након што је о. Серафим Роуз уснуо у Господу. Али успостављен је однос са о. Германом, којем су дате одрешене руке да путује по нашим центрима и да нас упознаје са православном вером. Он ме је крстio, као што је крстio и још на стотине других, 1988. године.

Верујем да је својим тајним молитвама Св. Николај Велимировић утицао на то да ја стигнем до православне вере. Он је посетио Менхетн 1920-тих година, и неко време је провео у Харлему, у срцу афричко-америчке заједнице. Једном приликом је држао беседу пред око 1.500 црнаца у епископалној Цркви Св. Филипа (St. Philip's Episcopal Church). Мој отац је 1950-тих био постављен за пастора у тој цркви. Св. Николај се сигурно молио за људе у тој заједници, и ја волим да верујем да је моје обраћење плод његових молитава.

Каква је разлика између цркве у којој сте одрасли и у којој сте данас? Да ли је теке онима који су се обратили у Православље, него онима који су рођени у православној вери?

– Најпре, Епископална црква данашњице се много разликује од Епископалне цркве у којој сам ја одрасла. Током 1950-тих година она је и даље била веома традиционална. Тих ранијих дана још увек је постојао значајан дијалог између Православне и Епископалне цркве. Али данас, Епископална црква тежи да иде у корак са временом у којем живимо, тако да има жена свештеница и епископица. Из обреда склапања брака изузета су упућивања које се односе на мушки и женски итд.

Али када сам ја била млада, црква у којој сам ја одрасла била је веома традиционална. Имали смо епископе и свештенике. Имали смо жењене свештенике као и православни. Имали смо седам Светих Тајни. Имали смо монахе и монахиње.

Очигледна разлика је била у томе што је Епископална црква – америчка грана Англиканске цркве – имала западне корене, западну историју и западну музiku и облике уметности. Постојало је веровање, боље рећи поверење у људски разум, што је карактеристично за западна вероисповедања. Оци Цркве, који су камен темељац за нас, нису ауторитет на Западу. Није постојала свест о Светима који су живели после апостола. Нисмо имали богатство молитава

које смо могли да читамо код куће, као што су то наши православни канони и акатисти.

У вези са Вашим питањем о рођеним православцима и обраћеницима – ја се увек угледам на оне који су рођени у православној вери. Постоји нешто што се преноси када људи имају православне корене хиљаду година и више. Када читава породица – бабе и деде, тетке, стричеви и ујаци – сви припадају истој вери, имате толико снажан обједињујући фактор који привлачи људе да буду заједно у Христу.

С друге стране, они који су рођени у православној вери своју веру могу узети здраво за готово и може се десити да, када одрасту, не наставе да читају и уче како би своју веру у потпуности упознали.

Катихетски текстови дивно објашњавају православну веру овима који испитују и обраћеницима, али њихова намена није да православну веру пореде и сучељавају са другим вероисповестима. Тако обраћеници могу да имају ставове и веровања који потичу из њиховог васпитања и не схватајући да они нису у сагласности са Православљем. Треба нам више катихетског материјала у којима се пореди и сучељава. С Божијом помоћу управо сам завршила писање једне мале књиге, има око 50 страна, и она је управо објављена – у којој покушавам да учним управо то. Она носи назив *Traditions of the Healing Church: Exploring the Orthodox Faith* (Предања исцелитељне Цркве: Истраживање православне вере).

Ми обраћеници се сусрећемо са још једном потешкоћом када постанемо православни, јер се тада појави баријера између нас и наше породице. Наша породица нас више не разуме. Не можемо да се молимо за своје упокојене истим молитвама у којима православне породице налазе утеху. Можда ми живимо са одређеним страхом за њихово спасење.

Шта Вас је привукло ка Православљу?

– Као уметника мене су привукле иконе, музика, лепота служби. То је испунило све што сам оставила за собом у младости.

Али оно што ме је највише привукло, били су живот, сведочење и чуда Св. Јована Максимовића, светитеља наших дана. Ако сам желела да верујем како су приче о чудима из Светог Писма биле заиста више него митови – а желела сам да верујем – онда би та чуда требало да се дешавају и у наше време. За мене, Св. Јован је доказао не само истину Православља, већ и истину самог Светог Писма. Под „истином“ не подразумевам „скуп чињеница“, већ „сигуран пут до Царства Небеског“.

Шта то они који су рођени у православној вери могу да науче од обраћеника, а шта обраћеници могу да науче од оних који су рођени као православни?

– Они који су рођени као православни могу да науче да чувају веру, да је не узимају здраво за готово. Него-

вати своје искуство обраћења, а не само веровати зато што су то чинили твоји преци. На крају, и мусимани и Индузи би могли да кажу исто то.

Ми обраћеници треба да негујемо могућност да учимо од оних који су рођени као православни. То се чини читањем и личним односом. А да би Православље био квасац који прожима културу у којој живимо, оно треба и да се преноси, а не да се о њему само чита. То захтева менторство, лично преношење.

Изгледа да је Ваш монашки живот био веома динамичан. Провели сте неко време у неколико манастира у Америци, а такође сте посетили и Етиопију и Босну и Херцеговину. Колико су на Вас утицала та искуства и сусрет са различитим народима и културама? Шта бисте навели као заједничку тему у потрази за односом са Богом? Да ли су борбе сличне?

– Када сам проводила време у манастирима различитих култура и народа – било да је то био манастир Пет Мудрих Девојака у близини Адис Абебе у Етиопији, или манастир Св. Петра и Павла, женски манастир у близини Требиња, или румунски манастир Успенија у близини Детроита – заједничка црта за све њих били су љубав и гостољубље.

Провела сам два месеца у Етиопији (1997. године) и два месеца у Херцеговини (2004. године). Била сам задивљена чињеницом колико су искушенице и младе монахиње морале да уче. У Етиопији су ми показали обимне књиге са животима и учењима Светих. У Херцеговини, сестре су биле уписане на учење на даљину и пратиле наставу која се одвијала у Београду. На оба ова места, сестре су такође много радиле и у башти. Истовремено су биле посвећене и него-вању младих душа и остваривању добрих односа са заједницом. Изгледало је другачије. У Етиопији, на пример, имали су сиротиште и школу где су сирочад и деца из села ишли заједно у школу. У Херцеговини су неке сестре предавале у локалној школи.

Црквене службе су биле дивне и добро уређене у сваком манастиру који сам посетила. У источноправославном хришћанству научени смо да пред Господом стојимо управно попут запаљених свећа. У Етиопији су службе најдуже и дозвољено је да се на дугим богослужењима користе штапови за наслеђање или да се наслеђа на зид. Њихова свеноћна богослужења заиста трају читаву ноћ. За слабије госте, попут мене, било је дозвољено да се опруже када осете исцрпљеност и да мало дремну у том положају. Монахиње су биле веома строге према себи, али пуне љубави и милосрђа према гостима.

Не могу вам ништа рећи о њиховим унутрашњим животима и борбама. Те су ствари биле скривене од мене како због језичке баријере, тако и због природне монашке скромности. Знам само о плодовима које сам видела кроз љубав и гостољубље.

Шта Вас подсећа или шта Вас асоцира на Вашу посету Босни и Херцеговини?

— Једна од сестара из моје заједнице ишла је у Херцеговину са мном, тако да то путовање има важну улогу у нашем заједничком искуству и односу. Али одређене ствари нас редовно подсећају на то путовање – празник Св. Василија Острошког, јер смо стигли тамо мало пре овог празника у мају. Празник Св. Петра и Павла у јулу је слава манастира и тада је био врхунац наше посете. Због славе је дошао велики број ходочасника, а Његово Преосвештенство Епископ Атанасије предводио је верне узбрдо до пећине Св. Павла у брдима где је служена служба.

Заправо, о. Драган, парох наше локалне Цркве Св. Николе, посебно је желео да будем у друштву Епископа Атанасија и да учим од њега. Било је много прилика за то. И мати Павла, игуманија манастира Св. Петра и Павла, била је његова ученица и преводилац. Она би ми говорила о њему. Посебно о његовом учењу о послушању и слободи. Тако да се ја на сваки спомен Вл. Атанасија сетим путовања.

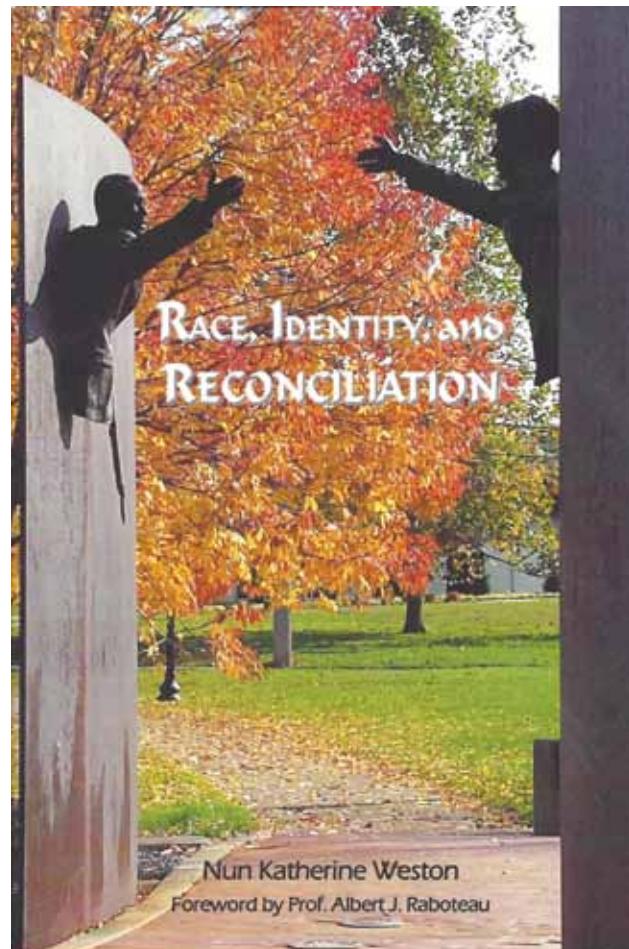
Такође се сетим путовања и кад видим одређену врсту вежене свештеничке одежде, јер су у манастиру Св. Петра и Павла монахиње шиле и везле одежде ко-ристећи старе шиваће машине марке Сингер. (Оне се покрећу ножном педалом, а не на струју.) Такође се сетим и када чујем одређене мелодије у цркви. Не када хор пева, већ када о. Драган поје одређене посебне песме. Или када чујем одређену дирљиву грузијску мелодију коју сам тамо научила за славу.

Један од највећих српских песника је рекао: „Тајна чојку, човјек је највиша.“ Као особа која се бави пастирском психотерапијом, шта бисте могли рећи по том питању?

— Нисам никада раније чула ту изреку, али се сигурно слажем са њом, и као психотерапеут и као монахиња, а монахиња сам већ скоро 30 година и са истим сестрама живим већ деценијама.

Као психотерапеут, разумем одређене законе људске природе, и теоријски и у пракси. Разумем како одређена искуства из детињства утичу на људе када одрасту као и на њихове односе са другима. Разумем како одређене разлике и развоју мозга и нервног система утичу на личност и односе. А опет, начин на који ови фактори утичу на живот појединца и његову тежњу ка спасењу, пун је изненађења. Људи остају непредвидиви за мене. Незамислива је привилегија то што ми људи поверају своје патње и победе. Сваки дан у мојој ординацији је узбудљив као и дан када сам почела да се бавим психотерапијом пре једанаест година.

Узгред, моја ординација се не налази у манастиру, већ око десетак километара низ пут. Православна заједница у Индијанаполису је мала и на овај начин моји православни клијенти имају мало приватности.

Корице књиге мати Катарине Вестон 'Раса, идентитет и помирење [Race, Identity, and Reconciliation]' (TransformativeWisdom), која је из штампе изашла новембра 2016. године

Како саветник и психотерапеут, на који начин користите своје познавање Светих Отаца – и, стoga, Цркве – како бисте помогли људима? Наведите нам неке примере плодова које сте стекли из та-квог приступа према пацијентима...

— Пре свега, стекла сам своју диплому за психотерапеута у протестантској школи – где је некада предавао др Чарлс Божидар Ашанин, српски професор. То што сам похађала протестантску школу било ми је од користи, јер сам могла боље да разумем веру људи који су овде рођени. Али сам морала да учим више од осталих, будући да сам од првог часа желела да у својим радовима изнесем православно становиште. Сећам се да сам у првом семестру говорила о Боју на Косову како бих илустровала неко теолошко питање. И, што је још важније, којем год приступу саветовања да сам била изложена, увек сам тежила да разумем да ли је у складу са нашом вером. На пример, када су у питању јога и хипноза, имам резерве према њима и не препоручујем их у терапеутске сврхе.

Тема моје тезе била је контрола беса у психотерапији и Православљу. Позвала сам др Џорџа Белавија, православног хришћанина и пензионисаног професора са Кембриџа, да у комисији присуствује одбаци моје тезе како бих уверила православну заједницу да нисам одлучала од православног становишта током

либералног протестантског образовања. Касније сам прерадила ову тезу и представила је као говор на Трећој међународној конференцији православних психотерапеута (Third International Conference of Orthodox Psychotherapist). И ту је била добро примљена. Моја теза је била заснована на мом познавању старогрчког, који сам користила да претражујем Свето Писмо и ране Оце Цркве читајући њихова оригинална дела из Миньове *Патрологије* (*Patrologia Graeca*).

Овакав приступ проучавању био је још важнији од сме теме о контроли беса. Наставила сам да проучавам анксиозност и везивање и приврженост у међујудским односима, користећи исти библијски и светоотачки приступ. (Мој чланак у вези са тим је преведен на грчки и објављен у научном часопису *Psyches Dromoi – Ψυχῆς Δρόμοι* – 2014. године у Атини.)

Нисам у потпуности то разумела у време када сам започела своје истраживање, али љубав, гнев и страх спадају у теме које преовлађују у терапијском раду. Тако да се ово залеђе током времена показало као веома корисно. Као пример тога како сам овај приступ користила да помажем људима, често истичем да се Свето Писмо не бави личним емоцијама на онај начин како их ми видимо. Гнев и љубав, као библијске речи, имају везе са тим како се односимо једни према другима. У Светом Писму постоји неколико различитих речи за гнев, али под речју „гнев“ обично подразумевамо значење да нас је неко увредио и да желимо да се осветимо. Та реч не значи да је маму изнервирало њено двогодишње дете јер је напунило пелену одмах након што ју је она променила – осим, наравно, ако она не изгуби контролу и удари или продрма дете. Жене у Сједињеним Државама су научене да сматрају како је сваки осећај фрустрације страшан грех. Наравно, не желимо да намрачимо свој ум гневом, али један од најважнијих библијских проблема у вези са гневом је тај што кад смо гневни – желимо да повредимо некога.

Понекад у списима Св. Јована Златоустог проналазим речи о процесу промене. Он је рекао, на пример, да је први корак у борби са гневом да не проговорамо чак и онда када наша осећања кључају. Други корак је да будемо смиреног ума чак и онда када се осећања таласају. У трећој етапи треба стећи смирење ума и срца чак и у невољи.

Према Вашем схватању и искуству, шта то православни хришћански приступ може понудити модерној психотерапији?

– Постоји велики број православних књига и конференција баш на ту тему. И више него што ја могу да испратим. Али фактор који такав дијалог чини могућим и важним је тај што, за разлику од западних цркава, Православна Црква спасење схвата кроз призму исцелења. Западни хришћани верују да Бог све људе сматра кривим за Адамов грех у Рају. Стога спасење подразумева ослобођење од те кривице. Православни никада нису веровали да је Адамово потомство сматрано кривим за Адамов грех. Спасење, за нас, значи

бити исцелен од себичних, грешних тежњи и постати достојан ваксрлог живота у Христу. То је спасење и то је исцелење. Стога нас нужно занима исцелење душе. Само још да додам – двојица раних пионира у хуманистичкој и егзистенцијалној психологији похађали су Јунон теолошки факултет (Union Theological Seminary) у Њујорку – Карл Роџерс (Carl Rogers) и Роло Меј (Rollo May). Они су развијали хуманистичке моделе терапије. Да ли су они, можда, секуларизовали принципе из свог хришћанског залеђа? У сваком случају, православни хришћански психотерапеут може да уведе – или да врати – Бога у психотерапију, управо зато што ми већ спасење схватамо кроз призму исцелења. И ја то чиним, када је прикладно, и са православним и са неправославним клијентима. То је веома важно за брачну терапију, на пример, било да брак разумемо као однос између човека и жене или као однос између Бога, човека и жене.

Будући да сте монахиња Српске Православне Цркве, да ли планирате или да ли се надате да ћете можда доћи у Србију?

– Веома сам захвална и због једног доласка, иако је био ограничен на Босну и Херцеговину и Црну Гору. Нисам успела да стигнем до Србије. Тада сам имала слободу јер сам још увек студирала, али је сада моја одговорност таква да није лако да напустим свој манастир или своју клиничку праксу.

Да ли знate неке српске речи или фразе?

– Када сам била у посети научила сам мало „српског из кухиње“, али сам заборавила. Научила сам да читам одломак из Јеванђеља по Јовану који се чита за време вакршње вечерње службе. Читам га сваке године у парохији обраћеника која се налази у близини нашег манастира.

Да ли сте упознати са и да ли примате званичне новине Српске Православне Цркве под називом *Православље*?

– Нажалост, на оба питања одговор је не. Али бих сада волела да знам више о томе.

И на крају, која би била Ваша порука за српски народ у Србији? Који духовни савет бисте нам дали?

– Не налазим се у позицији да дајем духовне савете, али када већ питате рећи ћу само ово: Бог вам је дао велике дарове. Наставите да их умножавате како год можете. И од свега срца вам хвала што сте ме примили у пуноту Свете, Саборне и Апостолске Цркве. То је, поред живота самог, највећи дар.

Хвала Вам Мати, молимо Вас молите се за нас!

Изворник: Interview with Nun Katherine Weston, Superior of St. Xenia Serbian Orthodox Monastery in Indianapolis, Indiana, The Diocese of New Gracanica-Midwestern America, By Protodeacon Damjan S. Božić

[Превод са енглеског: Маријана Петровић]

Српско уметничко наслеђе на Косову и Метохији – Идентитет, значај, угроженост

Отварање изложбе у САНУ

пр Биљана Јинџар Костић

Ако знамо да на карти српске духовне и културне баштине на Косову и Метохији има близу две хиљаде топонима, од којих је 1.100 цркава и црквишта, 115 манастира и манастиришта, 48 испосница, 8 спомен-капела и спомен-костурница, 534 стarih гробала, 96 тврђава... – те ако би се та површина претворила у раван, добило би се да се на сваких 2,5 квадратна метра налази по једна од горе наведених јединица – постаје кристално јасно шта је тако значајно за Србе подстакло посленике уметности и науке да се окупе око изложбе „Српско уметничко наслеђе на Косову и Метохији“. Хитност овог посла условљена је угроженошћу, у којој је само у задње две деценије ова баштина претрпела два систематска разарања.

У Свечаној сали САНУ, на Крстовдан 2017, у достојанственом миру, са само два говорника и огромним бројем гостију који су се тискали, отворена је ова ванвременска изложба постављена у Галерији САНУ. Уз благослов Патријарха српског Иринеја, успешно је остварена иницијатива председника САНУ, академика Владимира Костића, која је реализована од стране аутора проф. др Миодрага Марковића, дописног члана САНУ и проф. др Драгана Војводића.

Ова сложена идеја, која је на једном месту сакупила преко стотину скупоцених артефаката, остварена је након уговором сачињене сарадње Народног музеја из Београда и Музеја Српске Православне Цркве. Као подршка САНУ приступили су и Министарство културе и информисања, Канцеларија за Косово и Метохију и Министарство иностраних послова РС, као и друге институције и појединци...

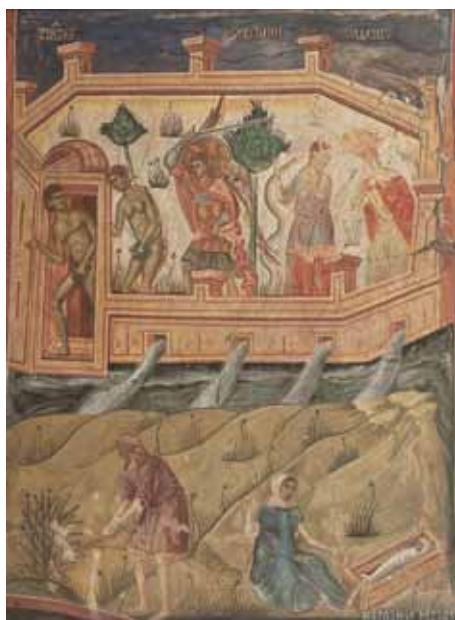
Први је, као аутор, добио реч проф. др Миодраг Марковић који је истакао да српска уметност Косова и Метохије није колонијална, већ аутономна и траје хиљаду година. Потом је навео да се на изложби налазе дела од врхунске естетске вредности – па све до скромних радова који сведоче о жељи аутора да се претраје на родној груди. Неки од изложених артефаката – записи на маргинама рукописа – толико су не-посредни и свежи, да попут данашњег твитера говоре

о тренутној ситуацији, нпр. свакодневним пословима калуђера. Временски лук изложбе креће од Немањића – па све до трагова грађанској живота Срба у XIX веку. Скренувши пажњу на Лонгинове велике иконе Исуса Христа и Богородице из времена турске окупације (које су узете са рестаурације и конзервације у Народном музеју), указао је на чињеницу о непрекидној бризи домаћих институција о овом српском културном наслеђу.

Академик Владимир Костић је све присутне назвао пријатељима, истакавши да вечерас нема ВИП гостију, на овој изложби која је толико значајна да не укључује никакво поређење са осталим изложбама у Галерији... Рекавши да смо очени са угрожавањем и уништавањем српске културно-уметничке баштине, уз болно кривотворење њеног идентитета и не мање болне равнодушности моћних и немоћних, академик Костић је истакао да је важно да лепота изложених предмета постане део нас самих и тако буде сачувана за будућност, без обзира на околности... „Ова изложба није направљена за познате и успешне људе, није прављена за странце, прављена је за наше грађане – уколико смо успели...“

Поред копија фресака које красе зидне површине, постављени су и минијатурни гипсани модели манастирских цркава те фрагменти – оригинални и копије архитектонске пластике и натписа у камену. На изложби се може погледати више десетина икона од XIV до XIX века. У бројним витринама изложени су рукописи, инкунабуле и повеље (тапије) о метосима и манастирским имањима. Могу се видети богослужбени предмети од дубореза. Ту су и предмети од грнчарских производа – до сребрног посуђа, те накит и новац и ситна пластика од метала – израђивани у домаћим радионицама. У ретком броју приказан је и богослужбени и кућевни текстил и одевни предмети. О континуитету присуства говоре и радови савремених уметника.

Хвала САНУ што нам овом изложбом указаше на то да је српска баштина на Косову и Метохији и рана и мелем на духовном бићу, нама самима од нас самих!

Први грех и истеривање из раја, 1565. г.
Пећка патријаршија, припрате, НМБ
(<http://www.narodnimuzej.rs>)

Никола Моравчевић,
писац историјских романа

Српске властелинке на челу Србије

Славица Лазић

Најновија студија *Српске властелинке* открива нам мало познате податке о шест великих државницима и дипломаткиња српског порекла које су у тешким средњовековним превирањима, када су њихови мужеви губили главе, одважно стале на чело државе или у потпуној изолацији чиниле многе корисне потезе како би опстао народ, држава и Црква. Историја их је често заборављала, али није писац овог романа који је желео да им се одужи за све што су учиниле на ползу свог народа.

Никола Моравчевић је познат домаћој читалачкој публици по романима о српској историји средњег века, мада су добро прихваћени и његови романси о савременим темама. Спада у веома читане писце, што говори да је интерес за романима који се баве српском историјом велики. Живи у Чикагу где су током последњих двадесет година дела настала. Радио је као универзитетски професор светске књижевности и књижевни критичар. На Универзитету државе Илиноис у Чикагу обављао је и дужност оснивача и шефа одсека славистике. Током научног деловања написао је преко двеста књижевних есеја и критичких приказа из области руске и српске књижевности. Био је оснивач и дуго година главни уредник научног часописа у Америци *Serbian Studies*, посвећеног српској култури. У серији објављених романова истичу се *Албион*, за који је добио награду „Растко Петровић“, која се додељује за најбоље прозно дело српског писца из расејања, *Светлосӣ Затага – Lux Occidentalis, Вишез у доба зла, Време вакрса, Беџу на веру, Последњи десиоӣ, Зайиси о српском царству и Радичево завешташе*. Најновији роман *Српске властелинке* (издавач „Архипелаг“) је прави хит.

Крај златног века српског средњовековља биће заокружен падом same српске Деспотовине 1459. године. После изненадне смрти цара Душана 1355. године, урушавање државе убрзаће неслога и унутрашње размирице српске властеле, а после битке на Косову 1389. године, десиће се појава до тада мало позната у патријархалном српском друштву – да на чело државе у најтежим тренуцима по опстанақ, храбро стану српске властелинке, као и да својим мудрим, храбрим и луцидним дипломатским активностима на другим позицијама помажу својој земљи, Православној Цркви и народу. Зашто сте одабрали баш ових шест властелинки у својој историјској студији, да ли их је било више?

– Шест српских властелинки о којима сам писао су све од реда биле водеће државнице и дипломаткиње тог времена, ангажоване у одбрани хришћанских вредности и достигнућа распалих делова Душановог и остатака Ромејског царства, који су се одупирале исламској најезди Турака на Балкан. Да нису погубне битке на Марици (1371), на Косову (1389), на Ровинама (1395) и на многим другим бојиштима тога доба однеле огроман број водећих српских властелина, вероватно до њиховог успона на власт не би ни дошло. Историја ће показати да је свака од њих дорасла тим очајним околностима, и да су успешно спасавале оно што се спасти може у време када су балкански хришћани били Европу од османских освајања.

Зашто је историја била неблагонаклона према њиховим заслугама и практично их је скоро заборавила?

– Традиционални патријархални поредак и у средњовековном хришћанству, а и у Ислamu, под чијим јармом смо вековима грчали, су допринели томе да се касније њихови напори запоставе. Можда је донекле допринела и чињеница да су све до половине двадесетог века наши најпознатији историчари били искључиво мушки, задојени патријархалним традицијама нашег друштва.

Да ли је кнегиња Милица, удовица кнеза Лазара, успела да после Косовске битке све до своје смрти сачува српску државу и због којих заслуга треба да је памтимо?

– Она је дефинитивно спасла Моравску Србију од потпуне пропasti после косовске трагедије. Успела је да сачува и остави тадашње језгро српске државе своме сину, деспоту Стефану Лазаревићу, који се показао достојним да све то очува и прошири користећи сукобе Бајазитових синова за освајање очевог престола.

Њена ћерка Мара Бранковић је, после смрти мужа Вука, 28 година владала њиховим поседима на Косову. Да ли су компромиси које су чиниле кнегиња Милица и Мара били делотворнији од оштрине којом је владала Јела Балшић, трећа ћерка кнегиње Милице, која је водила сама деветогодишњи рат против Млетачке републике, јер јој је отимала приморске градове?

– Историјски компромиси које су Мара Бранковић и кнегиња Милица направиле су били неминовни, јер њихове државе тога доба нису више имале војну снагу да се су противставе турској најезди, али је и оштрина Јеле Балшић према Млецима била исто тако делотворна, јер је пронашла начин да се копненим побунама против Републике Светог Марка успешно одупре махинацијама највеће поморске силе тога доба на Медитерану и тиме је, без ичије помоћи споља, примора да јој врати бар један већи део неправедно отетог зетског приморја којим је после смрти свога мужа успешном владала.

Оливера Лазаревић, најмлађа ћерка кнеза Лазара и Мара Бранковић, ћерка деспота Ђурађа Бранковића постале су невољно султаније, жртвујући се за спас свог народа и Цркве. Да ли се о њиховим животима довољно зна?

– Султански хaremи су традиционално били забрањено подручје чак и највишим великородостојницима Османског царства, и о животу у њима се мало знало и међу исламским историчарима све до модерних времена. Дана углавном зnamо како се у њима живело и кроз шта су оне пролазиле у борби за утицај на султане којима су биле дате. Оливера је ту била успешнија, јер је брзо успела да постане Бајазитова миљеница, а Мара је свој успех показала тек по смрти свога мужа, султана Мурата II, када је почeo да је уважава његов наследник, султан Мехмед II. Разлог за то су изгледа биле компликоване дворске интриге у којима је она учествовала, а које су допринеле томе да се Мехмед докопа турског престола. Мара је била велика заштитница светогорских манастира Хиландар и Светог Павла, а имала је привилегију да остане верна својој хришћанској вери на турском двору.

Једина Српкиња која је постала византијска царица, Јелена Дејановић-Драгаш, мајка по следњег византијског цара, оставила је траг као велики непријатељ унијатства, коме је био склон њен син престолонаследник Јован. Ту грешку му није отпостила, па је после његове смрти забранила да се његово име помиње на Литургијама поред имена осталих ромејских царева. Откуда јој спремност за тврдо исповедање вере?

Колико је њихово дубоко религиозно хришћанско православно образовање било драгоцено у тешкој борби за своју Православну Цркву, њене задужбине и одбрану светиња у разједињеним српским земљама? Одрасле су поред великих духовника и молитвенника који су их васпитавали и образовали. Да ли о томе довољно знамо?

– Било је драгоцено у највећој мери, јер су све оне биле образоване жене, дубоко одане хришћанским вредностима свога друштва и државотворној традицији српског националног успона које је вредело бранити.

Кнегиња Милица измолила је од султана Бајазита да се у Србију пренесу чудотворне мошти велике српске светитељке Свете Петке из Трнова у Лазарицу, и свете мошти кнеза Лазара из Цркве Светог Вазнесења у Приштини у крипту његове задужбине манастира Раванице. Колико је то утицало на српски народ?

– То је много помогло да у најтежим данима по српску државу наша властела и народ духовно ојачају. У колективном памћењу српског народа култ кнеза Лазара траје више од шест векова. Православни Срби имају велико поштовање за свете мошти и услов за постизање мира са Турцима био је да дозволе пренос моштију кнеза Лазара у његову задужбину. То се додатило две године после Косовске битке. Мошти су пренете, а истовремено је обављена и канонизација Светог кнеза Лазара. Верном српском народу то су били драгоценi подстицаји да се ревитализује и поново охрабри да није све пропало, и да ће и под турским вазалством вредности православља и историјска достигнућа српске државе успети да опстану. Мошти светитеља селиће се током века.

– Томе је сигурно допринело њено хришћанско васпитање на Дејановића двору пре њене удаје, али је и она избила у први план ромејске државне политike тек после смрти свога мужа, цара Манојла II Палеолога, када је морала да посредује у борбама за престо између своја четири сина. Она се после мужевљеве смрти замонашила, као и остале српске властелинке. Због своје велике побожности и борбе за правду, заслужно је проглашена најбољом царицом у хиљадугодишњој историји Ромејског царства.

Зашто Вас историја српског средњовековља тако дуго инспирише и на чему сада радите?

– Зато што је то уникатно славна српска историјска традиција, која је у југословенском социјалистичком периоду XX века била потпуно запостављена у корист бескрајног промовисања „седам офанзива“. Ове јесени ће изаћи мој историјски роман о браћи Анђеловићима, значајним у пропасти српске деспотовине, од којих је старији, Михаило, био српски војвода и командант најамничке војске деспота Лазара Бранковића, најмлађег Ђурђевог сина, а млађи, Махмуд паша, велики везир султана Мехмеда II.

Јереј Владимир Левићанин

Да ли деца сметају у цркви?

Јелена Јеж

Понашање деце од две, три или четири године може бити узрок „нервозе“ како свештенослужитеља и сабраних верника, тако и самих родитеља, који су принуђени да из цркве излазе више пута током службе. А да ли живањост деце уопште сме да узрокује „нервозу“ током службе? „Ми родитељи смо само сарадници Божији у васпитавању деце“, рекао је овим поводом свештеник Владимир Левићанин из Храма Св. Георгија на Старој Бежанији и додао да „не можемо очекивати да деца у том узрасту разумеју све што се дешава на Литургији“. Ова ситуација се односи и на родитеље, који са љубављу и стрпљењем морају да прихвате све што родитељство са собом носи.

Тражећи одговор на писмом упућено питање забринутог родитеља, који не наилази на разумевање околине када покуша да недељом, заједно са дечицом од две и три године, присуствује Литургији, и резигнирано констатује – да деца ипак сметају у цркви – јер га најчешће умољавају да изађу напоље зато што „ометају службу“ – повели смо разговор са парохом Храма Светог Георгија на Старој Бежанији и одскора духовником у параклису Светог Јована Златоустог у Студентском граду у Београду, јерејем Владимиrom Левићанином. Да ли је деци у тако раном узрасту место у цркви? Да ли својом живањишћу и немиром заиста ометају богослужбени ток? Ова и још читав низ питања, која се намећу из саме чињенице да тако „мале“ људе често не можемо натерати да сат и по или два стоје у миру, и са пуном дисциплином прате недељно сабрање, поставили смо оцу Владимиру и као

свештенику, али и као родитељу који има потребно искуство за овај, на први поглед, нерешив проблем. Кажемо нерешив јер, како и сам отац Владимир каже, најчешће током Литургије, мада понекад и на вечерњим и на јутарњим богослужењима, дечица која пристигну са родитељима својим понашањем умеју да поремете концентрацију, мир, пажњу и на неки начин направе проблем и својим родитељима, али и свима осталима који су ту. Са друге стране, „верујемо да сви који долазе на службу знају да у раној Цркви није било деце. Да су само одрасли, који су напунили тридесет година могли да буду крштени, самим тим и да буду део Цркве. Онда када је Црква одлучила да се и деца у најранијем узрасту крштавају и да тако постају део Тела Христовог, од тог тренутка је јасно да је – деци место у Цркви“, каже отац Владимир. Али, не постоји, каже он, једно правило, један шаблон, по којем би се неки родитељ могао руководити и поступити, и тако добити одговарајуће понашање како од других, тако и од свог детета. Мера свега би једино могла бити љубав. Љубав нас свих који смо дошли на сабрање, свих оних који иду ка Господу Богу. Форма Литургије је заправо комуникација између човека и Бога и не одговара детету у његовом телесно-духовном узрасту. Оно у тим годинама и не може да схвати шта се заправо дешава на Литургији, нити је Литургија прилагођена, нити треба да буде прилагођена детету. „Ми треба да будемо захвални што можемо да дођемо са децом на недељно сабрање, што су она ту са нама и што могу да се причесте и да приме Божију благодат, на начин на који она то могу. И већ само то

је велики подвиг. Сви остали који су око нас би такође морали да увиде и схвате колики је то труд. Деца не могу ни телесно ни духовно да испоштују оно што могу одрасли, и то баш тако треба и да буде“, каже отац Владимир.

Ми се на разне начине разликујемо у Цркви. И по годинама и по образовању и по имовинском статусу, па и по узрасту. Али Црква зато и јесте свет у малом. „Не постоји правило којим бисмо могли да дефинишемо дечије присуство у Цркви“, подвлачи отац Владимир, и додаје да „правило нећемо наћи, али ћемо одговор наћи у љубави“. Црква, ако је Црква, мора имати разумевања и за родитеље и за децу. „Ако ми поставимо причу тако да је наш мир и наше присуство оно што је суштина Цркве, јер ми поштујемо закон и правила, онда смо промашили тему. Парохијске цркве су у граду, са свим оним што живот у савременом граду носи. Мир тражимо у манастиру. Зато се, уосталом, парохијски и манастирски типик и разликују“, додаје јереј Владимир Левићанин.

Наравно да свако дете на свој начин доживљава свет и све оно што га окружује, и наравно да ће неко бити мирније и тише, а неко не. „Али, то је дете које ти је Бог дао и ти мораш наћи начина како да му пренесеш свој систем вредности, своје виђење света.“ У јеванђељској причи Господ тражи да пусте децу к Нему, Он то каже апостолима, онима који су послани у свет да шире Јеванђеље. Каже им зато што они

„Не можемо наћи универзално правило нити ћемо наћи универзалну меру за понашање детета, али ни других према нама. То може само – Љубав.“

мисле да деци није место тамо где се дешавају тако озбиљне ствари... А Он каже – пустите их, јер таквих је Царство небеско...

„Ако ми поставимо мир, тишину, дисциплину, као образац и основ нашег сусрета са Богом у Цркви, бојим се да ћемо промашити нешто много веће – сам Живот!“, каже отац Владимир. Са друге стране, Црква као заједница устројена око Господа Христа и њена пројава, односно Света Литургија, у којој се најчешће срећемо, заправо није нешто што је суштински намењено деци. Није нешто што је намењено комуникацији у њиховом узрасту. Они су ту, на богослужењу, пре свега да би схватили колико то нама значи. Да би осетили атмосферу, да би осетили благодат, као и да би видели нас какви смо када стојимо пред Господом. „Е, ако нас виде љуте, нервозне, бесне, бојим се да ће одлазак у цркву врло тешко заволети, јер ће родитеље видети у врло тешкој ситуацији, а Литургија треба да буде радост“, констатује отац Владимир. Опет, ниједном родитељу не треба да буде непријатно да изађе пет, шест пута из цркве, уколико буде лепо замољен. Жива смо заједница!

Листајући Православље

23. октобар
1967.

Васељенски Патријарх Атинагора I у посети Српској цркви

„Ми благодаримо преблагом Господу што нас је, молитвама Светог Саве, удостојио да дођемо и посетимо вашу драгу земљу српску“ – рекао је на дочеку у Саборној цркви Васељенски Патријарх.

Када се сазнало да ће Његова Светост Архиепископ Константинова града, Новога Рима и Патријарх васељенски Господин Атинагора I учинити посету Српској православној цркви и њеном Поглавару Његовој Светости патријарху српском господину Герману, у редовима клира као и код благочестивих верника, не само у Београду, већ широм наше земље, завладало је предпразничко расположење. А и како се не би предпразниствовало када у нашу средину долази први пут у историји наше цркве и нашег

народа Отац отаца и Свесвјатејши Патријарх васељенски, доносећи собом благослов и поздрав са васељенског трона од Матере Велике Цркве! Поготово, када су стигле и задње детаљне вести о тачном дану и часу доласка, настала је ужурбаност, па и нестрпљење, уз раздрагане откуцаје милиона срца. Све је било спремно за дочек свога великог и драгог Госта, који данас целом васељеном тако снажно зрачи у мисији љубави и мира. Јер је ретко који Његов претходник с пуним правом могао понети тако велико и одговарно звање, које Он часно носи у данима тешких искушења по читаво човечанство. Морали су, дакле да прођу векови, да би се почело раскивати оно што су непромишљени дани неслоге некада сковали...

Православље – новине Српске Патријаршије, година I, број 13–14, Београд, 23. октобар 1967. године, страна 1.

Основна школа Светог Саве у Милвокију делује при Саборном храму СПЦ

Образовни капитал за душу и спасење

Протојакон др Дамјан Божић и Ана-Марија Симоновић

Богатство Светосавља прославља Српску Православну Цркву, језик и културу и далеко ван граница Србије на примеру праксе школа које делују при храмовима Божијим.

У САД, у државама Илиној и Висконсин, постоје две православне српске школе у Америци и обе носе име српског просветитеља Светог Саве. У прошлом броју *Православља* писали смо о Академији Свети Сава у Чикагу, а на страницама овог броја преносимо праксу Основне школе Свети Сава која се налази на имању истоименог Саборног храма у Милвокију. Старешина храма протојереј-ставрофор Драган К. Велеушић, сходно свом вишегодишњем искуству, говори о значају образовања које полази од љубави према Богу у духу православне вере.

Основна школа Свети Сава основана је 1996. године, а диплома ове школе признаје се као и дипломе свих редовних школа у Америци. Жеље и намере оних који школу воде веће су од тренутних могућности, али постављени систем школства ипак функционише на добробит заједнице.

— Тренутно имамо 90 ученика — каже прота Драган К. Велеушић. — Највећи број деце је у предшколском узрасту и у прва два разреда. Увек је било да се у померању ка вишим разредима број смањује. До овога долази јер родитељи не схватају озбиљно колике и какве опасности вребају њихову децу у државним школама, односно какво богатство у просвети и образовању губе њихова деца у времену

када се њихове личности формирају и када одрастају у озбиљне људе. Наш циљ у отварању школе јасно је изражен у ономе што је мото свих нас, а то је посвећеност пружања натпресечног академског програма у којем ће ученицима бити омогућено да узрастају духовно, морално и интелектуално у српском православном окружењу. Ништа од овога српска деца не могу и никада неће наћи у државним школама Америке, из којих је Бог већ одавно „законски избачен“.

Нормално, и овај сегмент живота захтева материјалне издатке, али инвестиције у образовање младих никада не могу да донесу пад, губитке и пропаст. Све што се стекне — вечно је и за душу и спасење корисно. Ова школа није постављена на Вол Страт (Wall Street) — наглашава Велеушић.

Како функционише систем школства у ОШ Свети Сава?

— Наставни план у нашој школи је садржајан, разноврстан и плодотворан. На свим тестирањима, које захтевају државни прописи, наша деца показују резултате око 40% изнад просека у Висконсину. Када деца матурирају код нас и оду у средње школе, људи нас зову и питају: „Имате ли још кандидата за средњу школу? Молимо Вас да нам их пошаљете...“

Веронаука је не само заступљена, већ обавезан предмет. Нас два свештеника, и наставници под нашим надзором, редовно одржавамо часове веронауке. Поред тога, једном недељно за школску децу служимо јутрење, а празником у радне дане Св. Лидије

тургију. Сва деца читaju и певају на богослужењима – поносно каже Велеушић.

Добро постављен наставни програм и квалитетна реализација доноси успехе Основној школи Свети Сава. Изазови за одговорне су да школа буде једнако одржива и да се изнова, из године у годину, уписује већи број деце.

– Није увек лако. Велика је предност у наставном раду имати у разреду само седморо или деветоро деце, али мали број полазника умањује приходе од школарине, а наставник има плату без обзира на број ученика. Борба се наставља. С вером у Бога и за нашу децу!

Бројни појединци, организације и институције помажу раду Основне школе Свети Сава. Прота Велеушић каже да из захвалности не жели да помене поименце дародавце, јер може неког случајно да заборави... За њих Бог зна.

– Врло је ризично истицати појединце у парохији. За нас свештенике – сви су они добри. Битна је саборност. Није без разлога пракса да се у многим школама (тако је и у нашој) прописују униформе за ученике. Не сме да се види разлика према стапешком или имовинском стању. Много је лакше да поменем неколико организација под окриљем Цркве: Коло српских сестара, Братство Св. Саве, Хор „Стеван Шијачки“, Црквена недељна школа и Приватна парохијска школа Св. Саве.

– Истина је и да живимо у времену када је све теже издвојити појединца по заслугама или материјалним доброчинствима. Као да такви припадају само прошлости. Сваки Управни одбор у животу Цркве је група верних који, уз све своје приватне обавезе у породици или у пословима, од себе дају време, знање, умеће и добру вољу. Нормално, појединача вредних помена увек има, али пошто многи од њих то сами не траже, нећемо их ни ми помињати. За њих зна Бог, а народ види све – сматра први човек ОШ Свети Саваprotoјереј-ставрофор Драган К. Велеушић.

Учешће у Литургији није свима врлина

Пре 15–20 година у Милвокију је СПЦ прихватила преко 300 породица прогнаних са својих огњишта. Народ добар, али традиционална српска нецрквеност, постала је видљивија са већим бројем парохијана.

– Венчања, крштења, Крсна слава, Божић, Ускрс, све је то присутно у животу оних који су новодошли. Али, учешће на Св. Литургијама није свима врлина. Истина, многи овде рођени, чији су дедови или чак родитељи за преко 100 година све градили и дограђивали, се полако асимилују. Према томе, да ипак није „новодошлих“, храм би био скоро празан. Једном сам јавно рекао једну личну констатацију, а није се свима свидела. Рекао сам: да није било овде рођених, ви новодошли не бисте имали где отићи у цркву; да није новодошлих, поред вас овде рођених црква би била празна. Истина, није то тако у потпуности, али има разлога да се ствари овако поставе – отворено каже прота Велеушић и наставља:

– Радује нас што деца оних који су овде дошли у последњем таласу, већ завршавају факултете, многи су магистрирали, а има их са докторатом. Сви ми волимо „Стари крај“, али чињеница је да се овде труд и рад вреднују и награђују. Ради оно што знаш и бићеш плаћен. Људи су радни, стичу, купују или праве куће, школују децу и опет одлазе у Отаџбину, посвећују цркве и манастире и враћају се, врло озбиљно речено, срећни што не живе тамо одакле су отишли.

Акције за помоћ

поводом поплава у Тексасу

Вијенац су старијима унуци, а слава синовима оци њихови (Прич. 17, 6).

Поводом недавних разорних поплава у Тексасу, бивша ученица Основне школе Свети Сава у Милвокију, која сада завршава средњу школу, обратила се са идејом да се заједно са школском децом спроведе акција прикупљања помоћи за пострадале. Поред много разних хуманитарних организација у Милвокију и шире, ова млада девојка није одустала да сама допринесе у овој тешкој ситуацији. Њена жеља је била да се сав приход достави црквеној општини Св. Константина и Јелене у Галвестону.– Нормално, хуманитарна помоћ, без обзира на коју адресу била упућена, стићи ће на право место. Али, за десет година проведених у школи Св. Саве, у којој је дипломирала, примила се младица љубави према Роду и Православљу – каже прота Велеушић.

Православни храм у Галвестону друга је најстарија српска црква на овом континенту (1895).

140 година од рођења
и 101 година од смрти књижевника Петра Кочића

Петар Кочић(фото: srpskoblagaj.rs)

*У ројсству се родих, у ројсству живјех,
у ројсту, вајме, умријех!*

Марина Марић

Навршило се 140 година од рођења и 101 година од смрти књижевника Петра Кочића, чији је живот и данас велика непознаница. Како је он гледао на веру с обзиром на то да му је отац био игуман манастира Гомионица, да ли је у своје време био познатији као писац или политичар, зашто је душевно оболео, колико је имао непријатеља и шта га је спречило да постане најбољи писац – питали смо књижевника Душку Петровића, једног од лауреата Кочићеве награде и одличног познаваоца живота чуvenог писца.

З а Душка Петровића, књижевника, међу бројним наградама које је добио, најважнија је, каже, Кочићева награда, јер не само да му је Кочић узор у књижевном трагалаштву и стваралаштву, већ дели и његова политичка уверења која се, за свакога ко говори српски језик, једноставно дефинишу – српско и демократско! „Ја сам из Кочићевог краја“, каже Петровић и појашњава: „Рођен сам на Прељини, одрастао сам уз Кочићеве књижевне јунаке! Уосталом, њих сам звао ‘моји рођаци’.“

Као проповедник слободе, друштвене правде и заштитник убогог српског сељака, као човек који је читав живот посветио борби против аустроугарске окупације, ослобођењу поробљене Отаџбине и уједињењу раскомаданог српства, али и као један од пионира наше модерне књижевности, Петар Кочић (1877–1916) је многима и данас остао непознаница. Не и књижевнику Душку Петровићу, који је до детаља проучио живот овог српског трагичара, изниклог и изнедреног из народа, који се до последњег даха борио за свој језик, народни, српски језик, за слободу, за Србију. Рано преминули Кочић, који је скончao свој живот у 39. години у душевној болници у Београду, не дочекавши слободну Србију, оставио је иза себе мало написаног – све од поезије и прозе, укључујући и писма која је писао, би стало у једну књигу од 900 страна, али је то само бројка.

Стварна вредност његових дела се налази у свакој записаној речи, језику којим пише, свакој причи и описаном догађају, каже књижевник Душко Петровић и подсећа да су српски великанги говорили о његовој прози. Јован Скерлић и Бранко Ђорђић су истицали да су учили од Петра Кочића, као што су учили и сви Крајишници – подсећа Петровић, упоредивши Кочићев значај за српски народ са значајем Његоша за црногорски.

Какав живот је водио и ко је био Петар Кочић, може се наслутити из само једне једине реченице – оне, исписане на споменику њему, у Бања Луци, а која гласи овако: „Ко искрено и страсно љуби истину, слободу и отаџбину, слободан је и неустрашив као Бог, а презрен и гладан као пас.“ – Цео његов живот је у тој реченици, каже Петровић.

Кочић је рођен 29. јуна 1877. године у селу Стричићи на Змијању, на планини Мањачи код Бање Луке, у данашњој Републици Српској. То је место које се налази између три града – Бања Луке, Кључа и Мркоњић Града. Читав тај предео се најбоље може описати као наша Шумадија. Такво место рођења (тада под аустроугарском окупацијом), чињеница да му је рано преминула мајка, а да му се отац као удовац замонашио, те да је одрастао уз баку и деку на селу, на паšnjačima као чобанин у сеоском окружењу, да је прву школу учио и време проводио у ма-

настиру, о којем је касније са толико љубави, вере и радости говорио и писао, имала је велики утицај на његово одрастање. Он није писац који је из књига учио како се пише. Он је изникао из народа, а тај народ га је уздигао и усмирио његов живот. Био је бунтован, баш као и његов отац који је, иако игуман манастира Гомионица, био, може се рећи, и политички вођа Змијанаца. Због супротстављања окупатору, игуман Герасим (световно Јован) одлежао је неколико месеци у Црној кући – затвору, у који ће касније, чак у исту ћелију, бити затворен и његов син Петар. Због бунтовништва, Кочић је истеран и из Прве сарајевске гимназије, а када га је отац упитао зашто је избачен – он је одговорио: „Професори су вређали оно што је мени најсветије – ослобођење поробљене отаџбине и уједињење раскомаданог српства!“

„Ето колико је Кочић својим политичким ставовима, као и књижевним делима, био актуелан онда, баш онолико колико је и данас“, рекао је Душко Петровић, констатујући да је у тој једној реченици сажет најснажнији српски национални програм за који се Кочић залагао у Босанском сабору. Омиљен у народу и код омладине, Кочић је био изабран за посланика аустроугарског провинцијског Босанског сабора у Сарајеву. Због таквих ставова, борбе за српски језик, борбе за ослобођење земље, књижевних бисера у којима је „речју и савршено описаном причом ударио на аустроугарску окупацију и њену доминацију као што је прича *Јазавац* *пред судом*, за Кочића се малтене може рећи да је био политички отац Младе Босне“, додаје Петровић. Његова политичка борба у Сабору била је одсликана у текстовима које је објављивао у часопису *Отаџбина*. Тако је познат његов „пророчки“ текст *Мирише баруј*, којим је он предвидео почетак I светског рата. Многи су замерали Петру на толиком политичком ангажману. Између осталих, Дучић му је поручио „да би био најбољи писац када би се оставио политике“, али он то није могао. Он је изаткао свој живот на два разбоја – политици и књижевности, а оба разбоја је ткао народ из кога је Петар Кочић изникао и израстао као стуб стожер.

Школовање је наставио у Бечу, где је завршио филозофију. Ту се посветио писању прозе, која је данас далеко познатија него његова поезија, мада никако не треба занемарити значај поезије у његовом књижевном стасавању, јер је његова проза, заправо, лирска проза. Кочићева поезија је представљала основу за његова каснија дела. Уз учење и писање, које му је доносило толико радости, о чему сведоче писма која је упутио својој великој љубави и животној сапутници Милки, и брату Илији који се касније, баш као и отац им, замонашио, Кочић сарађује са свим књижевним новинама и листовима тога времена.

Нажалост, непосредно пред почетак I светског рата, код Кочића су примећени први знаци душевног растројства у његовој 33. години живота, али

Кочићев однос према вери, Богу, најбоље одсликава његова поезија, песма – *Молитва*, којом се он свакодневно обраћао Господу тражећи спас за свој напаћени народ.

Молитва

... Несрећан си, Народе мој, биједна си, Отаџбино моја! Знам ја и осјећам невоље твоје и црни чемер што ти је стегао душу твоју. Знам ја то све и осјећам, али ми не дају пјевати о срећним данима минула времена, али ми не дају кукати над општим јадом твојим, Народе мој заробљени и кукавна Отаџбино моја!

Немилосно ме тјерају с гробља, шибају ме страшно и ријечи ми у грулу стају. Гробови остају неопојани ријечима чистијем, непокапани сузама искренијем, а мајке сиње неутјешене утјехом благом, па се буни у љутој срџби и Божје и људско срце, и мртва се тијела у мртвачкој одори дижу из неоплаканих гробова и оглашује се језивим јауком и лелеком да душа у човјеку пропре и премрзне.

О Боже мој велики и силни и недостижни, дај ми језик, дај ми крупне и големе ријечи које душмани не разумију а народ разумије, да се исплачем и изјадикујем над црним удесом свога Народа и Земље своје. Поклони ми ријечи, Господе, крупне и замашне к'о брда хималајска, силне и моћне к'о небески громови, ошtre и језиве к'о свјетлице Божје, и тирјанима неразумљиве к'о што је неразумљива сфинкс египатска роду човјечанском. Дај ми те ријечи и обдари ме, Господе мој, тијем даром својим великијем и милошћу својом неизмјерном, јер ће ми срце свенuti, јер ће ми се душа од превелике тuge и жалости разгубати!

није познато како је до болести дошло. Зна се само да није наслеђена ни са мајчине, ни са очеве стране. Претпоставља се да је начин на који је живео, толико патње, бола и сталне борбе, учинило своје. Истрошило га. Болест му се додатно погоршала са смрћу његовог сина, Слободана, који је преминуо са пет година. Са супругом Милком и ћерком Ружицом је живео веома тешко. Имао је свега 39 година када је у августу 1916. преминуо у душевној болници у Београду, у његовој вољеној Србији која је тада била окупирана. У болници је остао његов запис: „У ропству се родих, у ропству живјех, у ропству, вајме, умријех!“

„Живот Петра Кочића је обојен трагедијом, али он није умро поражен“, каже Душко Петровић и додаје: „Он се стално рађа у новим писцима, у њивским делима, у политичким идејама младих људи који следе његов траг...“

Свети Јероним
Стридонски, икона
(извор: хризма.рф)

О језику, аскези и научничком духу – Ориген и Бл. Јероним

Оліа Михаїловић Блаюјевић

Иако су хришћани на неки начин дали легитимитет Септуагинти као преводу, она није престала да узбуркава духове, овог пута чак и међу самим хришћанима. Онај који се озбиљно посветио решавању питања могућности превођења божански надахнутог текста је Ориген, чија је језичка теорија на неки начин ближа античком схватању речи као носиоца божанског звука.

Иако су хришћани на неки начин дали легитимитет Септуагинти као преводу, она није престала да узбуркава духове, овог пута чак и међу самим хришћанима. Онај који се озбиљно посветио решавању питања могућности превођења божански надахнутог текста је Ориген, чија је језичка теорија на неки начин ближа античком схватању речи као носиоца божанског звука. За Оригена, као и за Јевреје античког света, речи су моћне само у оригиналном звучању, што се пре свега односи на Божија имена.

Драстичан пример оваквог схватања је забрана изговарања Божијег имена код Јевреја. Забрана је била до те мере поштована, да је дошло до делимичног заборављања правог читања речи JXBХ, јер су у јеврејском писму самогласници изостављени. Ипак, за Оригена је овакав начин размишљања представљао много већи проблем него за Јевреје због тога што је он, као хришћанин, био у прилици да користи преводе на грчки и латински језик. Ориген је јеврејски језик сматрао „природним“ и молитве на овом језику, према његовом мишљењу, имају посебну моћ. Када се преведу, та моћ је на неки начин изгубљена. Слушање Божијих имена на богослужењу има снагу да исцели човеко-

ву душу. Ипак, не можемо да изједначимо Оригенове ставове са магијским начином размишљања какав је био присутан у грчко-римском свету. Ориген је веома добро познавао разлику између лечења „у име Исусово“ и магијског обреда (*Matthew Martin, Origen's Theory of Language and the First Two Columns of the Hexapla*). Изгледа да је овакав начин размишљања навео Оригена да направи преглед паралелних текстова Старог Завета, при чему је у првој колони јеврејски „оригинал“, у другој текст на јеврејском језику транскрибован на грчки словни систем, затим следе преводи на грчки, док су у једној колони наведене све речи из Септуагинте којих нема у јеврејском тексту. Овај рад је назван Хексапла, према шест упоредних текстова. Ориген је сам дао објашњење мотива за састављање једног овако амбициозног истраживачког подухвата. Он једноставно тврди да је сврха оваквог прегледа ублажавање проблема везаних за разлике у преводима, мада научници, и поред овог објашњења, до данас анализирају праве разлоге његовог поступка. Једна од теорија је да је његова друга колона покушај да се очува звучање речи које би, иако лишено семантичке улоге, кроз звук ипак могло да дође пре до слушаоца. Донекле парадоксално, Ориген оста-

вља могућност да је Божији Дух надахну сам процес превођења па стога не одбацује валидност превода.

Два века после смрти великог мислиоца и теоретичара језика Оригена, његове списе ревносно преводи на латински особа која ће имати далекосежан утицај на превођење библијских текстова, као и на проблем опредељивања између јеврејских текстова и Септуагинте.

Св. Јероним је са Запада прелазио на Исток, док је дух Истока преносио на Запад. Рођен је у Далмацији у доброствојећој хришћанској породици, која му је омогућила свестрано образовање. У Риму је похађао приватну средњу школу где се темељно проучавала латинска књижевност, коју је касније често користио у својим делима. Када се осврће на свој младалачки „римски“ период, Јероним помиње елементе своје раскалашности са којима потпуно престаје након крштења. Након школовања одлази у град Триер где је дошао у контакт са египатским монашким круговима. Боравак у Триеру има преломни утицај на њега и он бива одушевљен аскетизмом. Овој љубави према уздржању и величању девичанства остаје веран до краја живота.

Након периода дружења са хришћанима у духу умносрдачне молитве, проучавања Светог Писма и аскезе, Јероним одлази на своје дugo путовање на Исток. Одлази у Антиохију и повлачи се у халкидонску пустинју. Будући да у овим пределима није било никога са киме би могао да разговара на матерњем латинском језику, Јероним учи грчки. Штавише, међу монасима упознаје обраћеног Јеврејина од кога учи јеврејски језик. Јероним у једном писму помиње своје мuke при учењу, своја одустајања и поновне покушаје у том правцу. Јеронимово познавање јеврејског текста је имало далекосежан утицај на касније егзегетске напоре хришћанских мислиоца. Вероватно под утицајем Антиохијске теолошке школе, Јероним заступа став да нема добре егзегезе без провереног текста, јер се тумачење базира на тексту. Оно што је оригинални Јеронимов допринос егзегези јесте његов став да је неопходно у тумачењу текста обухватити јеврејско предање и рабинска тумачења, те га многи данас називају „оцем библијске егзегезе“. За њега, познавање светих списка је значило познавање Христа, па је изузетно ценио све оно што изворни библијски текст може да нам пружи.

Св Јероним је био научничког духа, одлучан и веома упоран. Иако је као монах једно време провео у испосништву и усамљеништву, био је склон окретању спољашњем свету. Боравак у пустини је за њега представљао стицање искуства, али не и трајно опредељење. Вичан изучавању језика и веома образован, у жељи да оствари своје амбиције, тежио је да стекне поверење утицајних особа које би могле да му пруже финансијску и сваку другу подршку.

Године 382. Јероним стиже у Рим и пријеђује се групи побожних жена аристократског порекла, које су се окупљале у својим домовима ради хришћанске

подршке и читања Библије. Живеле су у целибату и аскези у центру вреве тадашњег света. Јероним им је доносио искуство „правог“ испосничког пустинјачког живота за којим су чезнуле. Штавише, његово познавање оригиналних библијских језика га квалификује за тумача и учитеља Библије, и оне радо прихватају ову његову улогу. Познанства са групом аристократских жена му пружа извесну финансијску стабилност, која је ипак била недовољна за остварење његових амбициозних планова.

Искушивши духовност Истока, Јероним жели да део грчке духовности пренесе на Запад и да је учињи доступном на латинском језику, те шаље писмо папи Дамасу у којем износи свој план да преведе Оригенова дела. Посебно истиче као „ремек дело“ Оригенов коментар на Песму над песмама, који је већ био превео. Потребан му је, наравно, новац, јер је то веома обиман посао. Оно што му је једнако важно је и извесни легитимитет који би добио ако би папа био његов патрон. Папа не показује интересовање за превод Оригенових дела, већ му даје другачији задатак: да направи стандардизацију постојећих латинских превода Новог Завета, као и да их упореди са грчким оригиналом. Овакав папин захтев показује да је Јероним већ имао известан углед у црквеним круговима. Папа такође тражи од Јеронима да претумачи одређене библијске одељке, што Јероним са задовољством чини, захваљујући свом познавању језика и могућношћу да чита оригинални текст. Иако је Јероним посао стандардизације текста започео када му је папа доделио овакав задатак, испоставило се да му је за овај подухват требало читавих дводесет година. Ипак, Рим није био место у коме ће Јероним марљиво преводити свете списе. После папине смрти 384. године, Јероним пада у немилост црквених власти, највише због својих контаката са римским богатим удовицама. Посебно је проблематичан случај са удовицом Паулом, која је своју породицу лишила материјалног богатства у име добротворних дела и кренула за Јеронимом у Витлејем да би му се пријеђала у монашком животу. Због ове контроверзе, њена фамилија га прогони преко црквених и световних ауторитета. Године 385. бива изведен пред епископски суд и проглашен кривим због владања које „није примерено свештеном лицу“. Суд доноси одлуку о његовом протеривању из Рима. Јероним се враћа на Исток, најпре у Антиохију, затим у Александрију и најзад се трајно настањује у манастиру у Витлејему.

Велики умови често не доживе признање свог рада, али њихово дело наставља да живи, чemu сведочи и случај Бл. Јеронима. О његовој даљој борби и раду на преводу, о преписци са Бл. Августином, који је и сам био веома сумњив у погледу Јеронимових ставова, али је на крају препознао допринос овог великану, о квалитету превода који је настајао, читајмо у наредном тексту.

Поводом посете лидера албанских сепаратиста римском папи

гр Александар Раковић

Према саопштењу које је објављено на Тачијевом сајту, некадашњи лидер терористичке УЧК је, приликом посете Ватикану, казао папи да „Косово наставља да чува стрпљење, поверење и врлине какве су породичне и друштвене вредности; поштовање свачијег достојанства, толеранцију и сарадњу“.

Тачи притом није рекао када је такозвано „Косово“ почело да „чува“ такве „вредности“.

Папа Франциско је 28. септембра 2017. примио у приватну посету Хашима Тачија, чланица администрације албанских сепаратиста на Косову и Метохији која је 2008. себе самопрогласила за државу.

Према саопштењу које је објављено на Тачијевом сајту, некадашњи лидер терористичке УЧК је, приликом посете Ватикану, казао папи да „Косово наставља да чува стрпљење, поверење и врлине какве су породичне и друштвене вредности; поштовање свачијег достојанства, толеранцију и сарадњу“. Тачи притом није рекао када је такозвано „Косово“ почело да „чува“ такве „вредности“. Стога је могуће да се у чување тих вредности, о којима је Тачи говорио, рачуна и масовно пртеривање око 250.000 Срба и Рома са Косова и Метохије (1999) и погром над Србима (2004). Вероватно се друштвеним вредностима албанских сепаратиста сматра уништавање и скрнављење 107 српских цркава и манастира од јула 1999. до маја 2001, после уласка НАТО трупа на Косово и Метохију. Можда у Тачијеву толеранцију спада и уништење 35 српских цркава, манастира и споменика културе током мартовског погрома 2004.

Али, далеко од тога да је Тачи усамљен. Мишење да је рушење српске верске баштине друштвена вредност дошло је и из врха Римокатоличке Цркве албанског народа на Косову и Метохији. Епархија рашко-призренска Српске Православне Цркве је о томе обавестила јавност. Наиме, призренски бискуп Римокатоличке Цркве Марк Сопи је у књизи *Guerre etniche: una fatalità? Un esempio – Il Kosovo* (у преводу *Етнички ратови, фашијалист? Један пример – Косово*) – коју је 2001. на италијанском јези-

ку објавио „Каритас“ из Виђенце – изнео став да су „православне цркве које су скорије грађене уништене јер су представљале политичку моћ Срба“. Став Марка Сопија је бизаран, посебно када узмемо у обзир да је реч о епископу хришћанске Цркве. Да ли је могуће да албански епископ, односно римокатолички бискуп може тако нешто да помисли, а камоли да каже? Да ли је могуће да после тога не претрпи никакву санкцију? Да ли је могуће да није смењен са места призренског бискупа и послат у неки казнени самостан у Мексику или јужној Италији? Видимо, нажалост, да је могуће.

Хашим Тачи је папи Франциску рекао и да је „Ватикан водич и мотиватор да останемо постојани у заштити и промоцији [горепоменутих] вредности“. Да ли у промоцију тих вредности, поред оних рушилачких, спадају и отимачке о којима је такође говорио бискуп Сопи у истом тексту када је подвукao да су средњовековне „цркве које видимо на карта-ма Косова постојале и пре доласка Срба“? Истоветне злослутне изјаве давао је заменик призренског бискупа дон Шан Зефи. Приштински дневник *Zeri* је 18. октобра 2003. известио како је Зефи изјавио: „Имамо утицаја на западне кругове поводом косовског питања и доказујемо свету да је храм наше културе Албанска католичка црква, док је Српска православна црква подизала своје храмове на рушевинама албанских цркава, чиме су духовне вредности замењиване политичким.“

С тим у вези, ево и става Ибрахима Ругове, политичког лидера косовских Албанаца који је од 2002. до 2006. био членник такозване „Републике Косово“. Ругова је 25. августа 1995. изговорио следеће бесми-

Не поновило се скрњављење хришћанских светиња на Косову и Метохији (фото: СПЦ СРБ)

слице: „Манастири и цркве на Косову били су првобитно албански и касније су их отели Срби који су унишили велики број албанских католичких цркава.“ Ругова је неколико дана пред смрт (умро је 21. јануара 2006) примио у госте кардинала Анђела Сколу из Венеције, покушао да клекне пред њим, али услед изнемогlostи то није успео. Ругова је потом пољубио Сколин кардиналски прстен и рекао: „Чиним ово у знак поданства папи Јовану Павлу II и папи Бенедикту XVI и косовском бискупу [Сопију] који је умро пре неколико дана.“ Дон Ђерђи тврди да је пред смрт исповедио Ибрахима Ругову који је „предао своје патње Богу и Мајки Терези“.

Протосинђел Сава Јањић из манастира Високи Дечани, писао је 2003. да ставови „римокатоличке бискупије и других косовских институција“ у великој мери „представљају идеолошку основу рушилачког таласа“. Јањић је још подвикао: „Такав однос римокатолика према СПЦ је не само неприхватљив с моралног и духовног становишта, већ и сасвим неоправдан, будући да у ратним сукобима 1999. није оштећена ниједна римокатоличка црква, а Бискуп Сопи је све време безбедно боравио у Призрену.“

Сигурни смо да папа Франциско није наиван да би поверовао Хашиму Тачију када му је говорио ишчашене мисли, потпуно испале из лежишта нормалног поимања достојанственог човека на било ком мериџијану: од Буенос Ајреса до Рима па надаље у круг око земљине кугле. Папа Франциско има искуства са препознавањем шовинизма у редовима Римокатоличке Цркве на постјугословенском простору, најпре када је реч о Републици Хрватској (око питања Степинчеве канонизације) и, такође, када је реч о римокатоличкој јерархији на Косову и Метохији која би, ако се укаже повољна прилика, да преотме српске средњовековне цркве и манастире.

Тачијева приватна посета требало је да шире отвори врата убеђивању римског папе како је дошло време да Ватикан ипак призна једнострano проглашену независност албанских сепаратиста на Косову и Метохији. Верујемо да папа Франциско неће подлећи притисцима чак и када долазе из

Вашингтона, Брисела или од једног броја његових кардинала, надбискупа и бискупа. Како би се могло правдати, с било које тачке гледишта, да док се Света Столица дипломатски бори за опстанак хришћана на Близком истоку, истовремено признаје квазидржаву „Косово“ насталу на прогону православних хришћана? Не би постојало нити хришћанско нити било какво друго разумно објашњење за такав гест уколико би се дододио.

Ако већ није могуће добити признање за сецесију, Тачи је сигурно имао намеру да убеди папу Франциска и како је дошло време да преко утицаја Римокатоличке Цркве део земаља Латинске Америке, иако већина њих није признала сепаратизам албанске администрације у Приштини, гласају за пријем „Косова“ у Унеско. Гласови земаља Латинске Америке би могли да преокрену ситуацију у корист пријема албанских сепаратиста у Унеско. Међутим, како би се са хришћанске тачке гледишта могло правдати да старатељство над културном заштитом Пећке Патријаршије, Високих Дечана, Грачанице и Богородице Љевишка добије албанска политичка клика која је у униформама УЧК рушила, палила и скрнивала српске цркве, манастире и гробља на Косову и Метохији? С тим у вези треба веровати да папа Франциско не би требало да има разумевања ни за овакве намере Тачија и његове дружине, које би на крају требало да доведу до „полагања права“ на читаву српску средњовековну баштину на Косову и Метохији. Такво „полагање права“ на основу неистина је лагање права. А од лажне државе се могу очекивати само и лажни аргументи.

У сваком случају, Тачијева приватна посета папи Франциску нам неће остати у пријатној успомени јер буди непријатна сећања и асоцира на могуће лоше расплете. Папа, наравно, у приватну посету може да прими кога год жели и у то се не треба мешати. Али, саопштавање чињеница и истине о деловању Хашима Тачија и осталих типова налик њему није мешање, већ пријатељско приказивање ситуације каква је из српског угла, односно из угла страдалног хришћанског народа на Косову и Метохији.

Важан допринос нашој културној, историјској и теолошкој самосвијести

Протојереј-ставрофор проф. др Дарко Ђојо

Владислав Пузовић: *Руски путеви српској богословља. Школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917*, Београд 2017

Подаци о монографији:

Назив: *Руски путеви српској богословља. Школовање Срба на руским духовним академијама 1849–1917.*

Аутор: др Владислав Пузовић

Издавачи: Институт за теолошка истраживања Православног богословског факултета Универзитета у Београду, ЈП Службени гласник

Место и година издања: Београд, 2017

Обим монографије: 830 стр.

Тираж: 500 (ISBN 978-86-7405-183-2 (ИТИ); COBISS. SR-ID 236020748)

Рецензенти: 1) Др Радомир Поповић, редовни професор Православног богословског факултета Универзитета у Београду; 2) Др Љубодраг Димић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду; 3) Др Наталија Јурјевна Сухова, редовни професор Богословског факултета Православног Светотихоновског универзитета у Москви; 4) Др Дарко Ђојо, ванредни професор Православног богословског факултета Универзитета у Источном Сарајеву; 5) Др Милош Ковић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду

Самозаборав наше прошлости и занемаривање људи који су у нашој прошлости доносили културне, црквене и образовне тековине – то су биле карактеристике и наше теолошке мисли све

до најновијих времена. На срећу, у скорије вријeme је видљив напор да се наша црквена прошлост не само опише и документује у њеним главним токовима, него да се опишу, документују, али и теолошки промисле суштински битне а занемарене културне и личне везе личности из наше релативно недавне црквене прошлости и страних образовних институција. У том кључу видимо изузетну монографију др Владислава Пузовића *Руски путеви српској богословља. Школовање Срба на руским духовним академијама (1849–1917)*.

Пузовић нам даје заиста опширну и, без устезања је могуће рећи, свеобухватну монографију – у извјесном смислу његов труд је надокнадио оно што би у срећнијим околностима и временима радили институти деценијама. Међутим, далеко од тога да је обим монографије њен једини или чак доминантан квалитет. *Руски путеви српској богословља* јесте изузетно штиво и по квалитету приступа у коме се опажају не само дескриптивне способности и не само прегалачки архивски и читалачки труд Пузовићев, него и способност дубоког проницања у историјске, културолошке и црквене токове.

Градиво је систематизовано око самих академија, високошколских институција Руске Цркве које су кроз читав 19. в. школовале најзначајније личности наше црквене прошлости. И док су бар понеки обриси живота, рада и културних и црквених утицаја средине били до сад познати када су били

у питању нпр. Митр. Михајло Јовановић, Никодим Милаш или Иринеј Ђирић, ипак Пузовић не само да проширује наше увиде у кијевско, московско или „невско“ формирање других значајних личности, него нам казује како су руске академије формирале српску црквену историју, канонско право или библистику. Ту управо долазе до изражавајући Пузовићеви теолошки квалитети. Архивски и истраживачки увиди (досада непознати) нису остављени да свједоче „за себе“, него нам Пузовић описује друштвену динамику година које су српски богослови провели у Русији, али и теолошку и друштвену динамику коју су донијели дошавши назад у Србију, Далмацију, Босну и Херцеговину. Велика и дужна пажња посвећена је и личностима руске црквене историје, и нарочито великим педагогизма и научницима који су дали и знање, а често и сваки други облик помоћи својим српским студентима и ученицима. Тако је посебно кватетно поглавље о И. С. Паљмову и И. Ј. Троицком. Морамо признати да нас је Пузовић подсјетио не само на „руске године“ наших студената, него и на њихово значење које често заборављамо (подсећамо само на фантастичног Д. Јакшића чија је књига о Златоусту била написана потпуно у стилу и по високим научним критеријумима тадашње руске црквене историје и патрологије, а која је све до појављивања реприма 2011. г. била готово непозната и слабо кориштена, иако ни по чему не заостаје за, рецимо, радовима И. В. Попова).

Стилски, књига је писана лијепим и умјереним црквено-историјским стилом, који освјежавајући одудара од фактографске претрпаности којој поготово наши млађи црквени историчари често подлежу. Теолошки и културолошки увиди у њој тренутно препоручују В. Пузовића као нашег црквеног историчара, који највише нуди и обећава и са којим ће, видљиво је, наша црквена историја и теолошка мисао добити објединитеља ових, данас нажалост готово паралелних теолошких дисциплина. Свјесни смо да интегрално посматрање Кијевске духовне академије у оквирима руске црквене прошлости неће наћи на добар пријем код оних црквених историчара који прихватају украјинску парадигму односа Кијев – Москва протежно кроз читаву (заједничку) источнословенску прошлост: Пузовићев интегристички приступ схватамо не као српску „русофилску“ или „централистичку“ перспективу, него прије као жељу да интерпретацијске историографске парадигме успостављене у 20.в. не примјењује назад, у 19.в. Свјесни смо такође да је опширност студије неће учинити „настолном књигом“ наших историчара и богослова (а требало би да је прочитају!), али апологија Пузовићеве опширности јесте запуштеност досадашњег труда: као што рекосмо, Пузовић надокнађује институтски рад. Па, ипак, надамо се да ће управо појављивање толико ликова из српске и руске цр-

**РУСКИ ПУТЕВИ
СРПСКОГ БОГОСЛОВЉА**

Школовање Срба на руским духовним академијама 1849-1917

Владислав Пузовић

ГЛАСНИК

Православни Богословски факултет
III Службени гласник

ПБФ

квене прошлости изазвати истраживаче да обраде микро-теме из велиоког Пузовићевог плана, из његове историјско-теолошке панораме. То је позив, мислим, упућен српској, руској и украјинској црквеној историји и теологији.

Садржај монографије:

Предговор (7–14)

I поглавље: Руске духовне академије на мапи српског богословског образовања (15–112) (Руске духовне школе – историјски пут и богословско наслеђе 15–50; Руске духовне академије као центри богословског образовања Срба (XVIII – почетак XX века) 51–112)

II поглавље: Срби на Кијевској духовној академији (113–282) (Кијевска духовна академија као центар проучавања српске црквене историје: од Михаила Јовановића преко Стевана Димитријевића до Јосифа Цвијовића 113–196; Српске дисертације на теме из руске и опште црквене историје 197–211; Кијевска библистичка школа и Срби 212–242; Кијевско академско богословље и Срби: од Никодима Милаша преко Доситеја Васића до Радована Казимировића 243–282)

III поглавље: Срби на Московској духовној академији (283–360) (Московска школа црквене историје и Срби 283–305; Московска духовна академија и почеви српске академске библистике: Иларион Зеремски и Иринеј Ђирић 306–325; Академско богословље у Сергијевом Посаду и Срби: од Емилија-

на Радића преко Чедомиља Митровића до Владана Максимовића 326–360)

IV поглавље: Срби на Санкт-Петербургшкој духовној академији (361–414) (Иван Савич Пальмов и Срби: од Душана Јакшића преко Лазара Перовића до Варнаве Росића 361–397; Иван Јегорович Троицки и српски студенти 398–405; Српске дисертације на теме из црквеног права, религијске философије, пастирског и моралног богословља 406–414)

Епилог – Руске духовне академије и српско богословље: историјско-богословско наслеђе (415–431)

Эпилог – Русские духовные академии и серб-

ское богословие: историко-богословское наследие (432–450)

Epiloque – Russian Theological Academies and Serbian Theology: Theological and Historical Heritage (451–468)

Прилог 1: Азбучник Срба на руским духовним академијама (1849–1917) (469–564)

Прилог 2: Архивски документи (565–786)

Скраћенице (787)

Извори и литература (788–802)

Именски регистар (803–829)

Белешка о аутору (830)

Нови број

Теолошких погледа L/2 (2017)

Број 2 за 2017. годину,
Београд 2017

128 страна; 21 см

ISSN 0497-2597

У другој половини септембра 2017. године из штампе су изашли нови *Теолошки последи* (L година излажења, друга свеска за 2017. годину) – на укупно 128 страна.

Нови *Теолошки последи* читаоцима најпре доносе превод патристичких текстова – превод уводних поглавља чуvenог дела Светог Григорија Ниског „О животу Мојсија законодавца или о савршенству врлине (1.1–1.15)“ (овиј превод са старогрчког дела је Ненада Сокића), те превод 29. Химне божанског ероса Светог Симеона Новог Богослова – „Химна XXIX : Да се божанске ствари откривају само онима са којима је цели Бог потпуно сједињен у једници Духа Светога“ коју је са старогрчког превео Лазар Нешић. По обичају, као и у ранијим бројевима часописа, патристички текстови су штампани билингвално – упоредо на старогрчком и српском језику.

За преводима следе радови домаћих и иностраних аутора – укупно 6 чланака, од којих су поједан на енглеском и на руском језику. Сви радови опремљени су апстрактима и кључним речима на српском и енглеском језику, као и библиографијом. Како је и до сада било уобичајено, за чланцима следе кратки прикази новијих издања.

УДК 27-1

ISSN 0497-2597

**Теолошки
последи**

ВЕРСКОНАУЧНИ ЧАСОПИС

L

2/2017

- СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НИСКИ •
- СВЕТИ СИМЕОН НОВИ БОГОСЛОВ •
- Ненад СИМИЋ • Мирољуб М. Поповић •
- Јуриј ДАНИЛЕЦ • Дарко М. САВИЋ •
- Жарко Б. ВЕЉКОВИЋ • Синиша СИМИЋ •
- Зоран АНДРИЋ •

Теолошки последи L (2/2017)

Иначе, однедавно су на веб-сајту *Теолошких последа*, на адреси <https://teoloskipogledi.spc.rs/sr/> доступни сви до сада објављени бројеви часописа, прегледно сложени по годиштима и свескама, а архива је претражива. Интернет-презентација *Теолошких последа* доступна је у две верзије – на српском и на енглеском језику.

Часопис *Теолошки последи* може се купити у књижарама Православног богословског факултета БУ, а о начину претплате можете се информисати преко адресе preplata@spc.rs или на телефон (+381) 11 3025 113.

М. П.

Ново Богословље

Из штампе је изашао нови број часописа Православног богословског факултета Универзитета у Београду *Богословље*. Ради се о првој свесци за 2017. годину на укупно 240 страна. Нови број *Богословља* читаоцима доноси 14 научних радова из различитих области богословља и сродних научних дисциплина, писаних од стране еминентних научника из земље и иностранства. Часопис се може купити у књижарата Православног богословског факултета Универзитета у Београду. О начину претплате обавештење је могуће добити преко адресе <http://bogoslovlje.pbf.rs>

Уредништво *Богословља*

Реч уредника

Пред нама се налази нова свеска *Богословља*, часописа који има једну од најдужих традиција излажења код Срба, поготово уколико у виду имамо часописе из домена друштвено-хуманистичких наука. Дуготрајност излажења потврда је значаја богословља за нашу Цркву, али и друштво у бурном периоду наше историје, а такође је и потврда виталности самог часописа. У богатој историји, за *Богословље* су писали готово сви угледнији српски теолози. Путовање кроз свеске овог часописа је путовање кроз српску богословску мисао у последњих деведесет година. У том смислу, *Богословље* представља најаутентичније сведочанство наше богословске мисли у 20. веку. Нарочито је у последњих тридесетак година часопис постао огледало савремених богословских стремљења. Томе је свакако доприноeo општи развој Православног богословског факултета, као и све интензивнији „додир“ теологије са светом у којем живи, што и јесте једна од основних претпоставки аутентичног богословља.

У овој свесци се наставља таква тенденција отварања перспектива за нова богословска сагледавања. Такође се наставља и ранија пракса да се у часопису могу наћи текстови из различитих богословских дисциплина: библистике, патрологије, историје Цркве, лингвистике, канонског права, философије итд. Посебну пажњу скрећемо на текст „The Essence and History of the Masoretic Text“, професора емеритуса Емануела Това са Јеврејског универзитета у Јерусалиму, једног од најистакнутијих старозаветних текстолога данашњице. Иначе, проф. Тов је дугогодишњи приређивач *Кумранских рукописа* и аутор десетине књига и радова из домена библијских студија. Уједно, он је постао и члан међународне редакције нашег часописа. Такође је, због актуелности тематике, пажње вредан прилог колеге Ненаду Ристовићу „Доситејев пут и путоказ“, који даје уравнотеженији и истанчанији поглед на великог српског просветитеља него што је то раније био

случај. У часопису је представљена и нова генерација српских библиста (П. Драгутиновић, В. Таталовић, Н. Божовић), што је још један показатељ развоја библијског богословља. Значајан је и допринос колега из других богословских дисциплина (П. Пузовић, З. Деврења, П. Петровић), чији радови часопису дају препознатљиву ширину и квалитет. Нарочито охрабрује то што имамо и текстове младих теолога (М. Стојановић, В. Антић), чиме часопис наставља да буде агора нових духовно-интелектуалних прегнућа. Радује нас и то што су и у овом броју присутни изврсни радови колега са других факултета (П. Јевремовић, Г. Вуловић, К. Кончаревић, А. Воронова), што часопису даје додатну тежину како у погледу квалитета, тако и чињенице да се на тај начин богословље јаче повезује и прожима са другим наукама. Управо то је био и остао један од кључних циљева који би у перспективи требало да добије на још већем значају и интензитету.

Велико поштовање и захвалност изражавам свима онима који су на било који начин допринели да ова свеска угледа светлост дана и буде доступна нашој црквеној, академској и културној јавности.

О видовдану 2017.

Родољуб Кубаћ

О добром и лепом у злом и ружном добу

(Поводом књиге Дмитрија Лихачова *Писма о добром и лепом*)

Блајоје Пантелић

Писма о добром и лепом / Дмитриј Лихачов

Превео с руског Новица Јањушевић

Београд : Службени гласник, 2017

(Београд : Гласник)

230 стр. ; 20 см

ISBN 978-86-519-2034-2

Када сам пре пар дана у излогу Гласникове књижаре, у улици Кнеза Милоша, угледао књигу на чијој је корици био исписан наслов „Писма о добром и лепом“, помислио сам како одавно нисам видео архаичнији наслов. О добром и лепом... Кога још занима распредање о добром и лепом?! И још писма. Није само тема, дакле, не-примерена овом времену, него и жанр. Епистоларне литературе више нема, бар не у класичном облику, нити, колико ми је познато, ико жали за њом.

Аутор књиге? Дмитриј Сергејевич Лихачов, лично. Колико славни и угледни толико српском читаоцу непознати руски лингвиста, историчар књижевности, теоретичар културе, публициста и ко зна шта још. Члан Руске академије наука, али и неколико иностраних академија. Аутор непрегледног мноштва текстова, кажу упућени да је објавио око пет стотина научних радова и још шест стотина публицистичких чланака. У Србији је познат русистима, понеком доконом интелектуалцу (наравно, доконом у аристотеловском смислу те речи), као и антикварима иљубитељима значајних публикација, а пре свега захваљујући Богдановићевом преводу његове познате и утицајне студије *Поетика старе руске књижевности*, коју је 1972. године у Београду објавила Српска књижевна задруга. Узгряд, пре *Поетике* на српски је преведена и његова одавно заборављена књига *Тексијологија* (1966), а после још неколико чланака.

Поетику старе руске књижевности сам са одушевљењем читao пре петнаестак година, а на њу ми је скренуо пажњу Сергеј Сергејевич Аверинцев. (Да не буде забуне, Аверинцева нисам лично познавао, мада ми је и лично далеко ближи од многих мојих познаника; он је Поетику Дмитрија Сергејевича поменуо у предговору за своју *Поетику рановизантијске књижевности* – на тај начин ми је, дакле, скренуо пажњу на њу.) Када сам видео да су Лихачову преведена Писма, за која, бићу искрен, нисам ни знао да постоје, баш сам се обрадовао. Одмах сам, наравно, ушао у књижару и купио књигу. У аутомобилу, док сам возио ка Кошутњаку где живим, размишљао сам о том првом утиску када сам угледао насловну страну српског издања Лихачовљевих Писама.

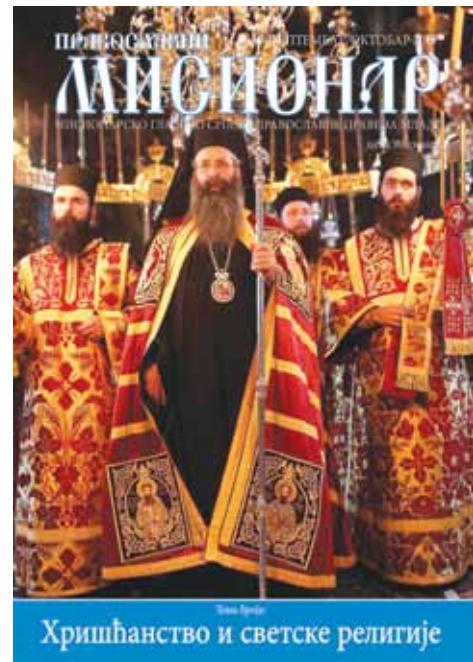
Када их је писао приближавао се деветој деценији свог живота, те разумем да је њему било свеједно – имао је потребу да нешто саопшти баш у епистоларној форми, сео је за свој писаћи сто и то учинио, написао текст и објавио га. Сматрао је да понешто из свог животног искуства треба да објективизује, забележи и остави у аманет будућим генерацијама. То је природно и у потпуности разумљиво. Међутим, да ли је нечија одлука (уредника, преводиоца или неког трећег) да ова Писма преведе и објави на српском језику више од ддвадесет година након што су написана, у добу какво је наше, рационална, тј. оправдана? Наша епоха је равнодушна према добром, лепом и свему ономе о чему Лихачов сматра да треба да проговори након вишедеценијског промишљања и опитовања, нечemu за шта је веровао да може бити од виталне важности за његове потомке. Заправо, не само да је равнодушна, него се са подсмећом односи према било каквом говору о тим стварима. Да ли је у времену у којем се глорификује наказност и свака пројава неморала и простаклука, потребна једна оваква књига? Да ли Лихачовљев прашњави свежањ писама треба одмах бацити? Не, не! Ни у ком случају! Оваква књига нам је управо сада потребнија но икада. Баш зато што о лепом и добром нико не

жели афирмативно да говори, треба пресећи канап и пажљиво отварати и још пажљији читати писма која нам је Лихачов послао. Зашто? Завирите у њих и одмах ће вам бити јасно.

На првом семафору сам отворио књигу и прочитао прво писмо на које сам налетео, црвено је предуго трајало а писмо је било пре-кратко, и одмах сам схватио да се ова књига заправо појавила у прави час. Када сам стигао кући, прочитао сам, како се то обично каже, „у једном даху“ и остала писма и првобитни став нисам ни за јоту променио. Оваква књига је доиста потребна (и) нашем добу, око тога, верујте ми, нема никакве двојбе. Ако у овом злом и ружном времену не промишљамо о добром и лепом, не знам о чему бисмо уопште требали да промишљамо.

Драги читаоче, надам се да ниси очекивао да ћу ти открити садржај писама Дмитрија Сергејевича Лихачова?! Било би крајње не-пристојно да ти читам туђа писма... ■■■

Нови број часописа Православни мисионар

Свеска 357, бр. 5/2017 (септембар–октобар)
Тема броја: Хришћанство и светске религије

Крајем септембра из штампе је изашао нови број часописа *Православни мисионар*, посвећен теми односа хришћанства и светских религија.

Поред прилога из тематског дела, у новом броју могу се прочитати текстови о Старцу Симеону Добрићевском, Маслинској гори и Гетсиманском врту, светогорском манастиру Дохијар, манастиру Гориоч на Косову и Метохији, односу вере и науке, вишедетним хришћанским породицама, сведочанствима, Филипу Вишњићу, свадбеним обичајима и други.

У рубрици „Десет питања за православног мисионара“, у овом броју на мисионарска питања одговара један афрички православни мисионар – свештеник Филип Гатари из Кеније. Отац Филип је мисионар православља у Африци, у северном подручју Кеније, у округу Нијери. Клирик је Александријске Патријаршије и директор православне школе „Свети Антоније Велики“.

Од овог броја *Православног мисионара* отвара се нова рубрика под називом „Пастир добри“, у којој ће бити објављивани разговори са епископима наше помесне Цркве на мисионарске теме. У овом броју читаоцима је доступан разговор са Епископом тимочким Иларионом.

Часопис *Православни мисионар* може се купити у храмовима Српске Православне Цркве, а о начину претплате могуће је информисати се путем имејл адресе preplata@spc.rs или на телефон (+381) 11 3025 113.

М. П.

У Бугарској

Отварање семинара: Митрополит русенски Наум

Међународни семинар посвећен верској настави

Срећко Пејаровић

Међународни семинар посвећен проблематици верске наставе „Верска настава: циљеви, методи и резултати“ одржан је у бугарском граду Рузе 2–5. октобра 2017. године

Дана 2. октобра 2017. г. у хотелу „Дунав пла-за“ у бугарском граду Рузе Његово Високо-преосвештенство Митрополит русенски Наум отворио је заседање Међународног семинара посвећеног проблематици верске наставе, који је под називом „Верска настава: циљеви, методи и резултати“ одржан у овом граду на Дунаву 2–5. октобра 2017. године.

На овом скупу сабрали су се универзитетски професори, стручњаци, вероучитељи, духовници и богослови, који су са различитих страна присту-пили питањима циљева и исхода верске наставе у школама. Поред доц. др Магдалене Лекоступ са Великотрновског универзитета, Кремене Јенчеве – директора основне школе „Никола Козлев“, доц. др Свilena Тутекова и Данијеле Тутекове са Вели-котрновског универзитета, Вање Станчеве из Регионалне управе за образовање из Софије, Милене Јоцове – вероучитеља из Софије, Миреле Кјучукове из Православног информационог центра Невро-копске епархије, Данијеле Галебове – вероучитеља

у недељној школи Неврокопске епархије, Дарине Кјучукове из Општинског дечијег комплекс у Варни, Ренете Трифонове – вероучитеља из Добрича, Владимира Николова – вероучитеља из Варне, Илијана Чолева – вероучитеља из Разграда, Росице Георгијеве из Регионално управе за образовање града Рузе, Валерије Лавчеве – вероучитеља из русенске школе „Јордан Јовков“, учествовали су и презвитер проф. др Васил Крецу и вероучи-тељ др Каталин Криму из Румуније (и презвитер Кирил Синев као преводилац), вероучитељ Ђакон Радомир Маринковић и потписник ових редова из Србије. Из Грчке се у рад семинара укључила др Василики Митропуло са Православног богослов-ског факултета Солунског универзитета. Скуп су организовале и као модератори водиле др Полина Спирова, др Златина Каравалчева и Цветомира Ан-тонова, а читав догађај фотографијама је забеле-жила Стефка Борисова.

Овај скуп организовали су Русенска митрополија Бугарске Православне Цркве и Центар за обра-

Презвитец проф. др Васил Крецу (десно) и др Каталин Криму (лево); у средини је о. Кирил Синев, преводилац

зовну иницијативу „Двери“, у сарадњи са Регионалном управом за образовање – Русе, уз подршку фондације „Комунитас“.

На отварању семинара, Митрополит русенски Наум је у свом поздравном обраћању приметио како постоји потреба за одржавањем оваквих и сличних скупова – ради подршке веронауци и вероучитељима. Владика је нагласио како рад вероучитеља још није правилно вреднован и истакао као важан задатак стварање позитивних ставова према верској настави у бугарском друштву. У погледу рада самог семинара, Владика Наум изразио је наду да ће искуство из других земаља, у којима се у школама одвија верска настава, бити корисно и инспиративно за бугарске вероучитеље.

Наиме, у Бугарској могућност одржавања верске наставе у државним школама постоји од 1997. године. Међутим, иако велики број становника Бугарске себе сматра православним хришћанима, није велики број ученика који у школама похађају часове верске наставе и у бугарском друштву преовлађују негативни ставови по питању веронауке у школама. Један од разлога за низак одзив ученика је и то што верска настава има статус изборног предмета, којем су као алтернативни понуђени други популарни предмети – попут рачунарства и информатике, наставе енглеског језика итд. Суочавајући се са овим проблемима, организатори и учесници овог скупа изнели су нека своја гледишта, мишљења и предлоге, а све у циљу успешнијег спровођења верске наставе, а самим тим и успешније катихизације.

Првога дана семинара, после поздравног обраћања Митр. Наума, те представника локалне власти Ивана Григорова, који је нагласио потребу едукације младих људи у духу хришћанских вредности и пренео поздравну реч градоначелника града Рузе Пламена Стојилова, др Златина Каравалчева и др Полина Спирова представиле су управо објављени зборник радова под насловом *Модели сарадње Цркве, државе и ойштинских власти у спровођењу вер-*

У школи „Јордан Јовков“:
са посете часу верске наставе

ске наставе (1997–2017), [буг. Модели на сътрудничество между Църквата, общинските власти и държавата за провеждане на религиозно образование (1997–2017)], који сумира резултате прошлогодишњег националног семинара одржаног у граду Рузе на Дунаву. Представљено је и најновије издање Центра за образовну иницијативу „Двери“ – *Иконе говоре. 21 икона из Рилској манастира* [буг. *Иконите разказват – 21 икони от Рилския манастир*], одн. наставно средство осмишљено за помоћ у извођењу верске наставе. Ово учило издато је са благословом Св. Синода Бугарске Цркве.

Други дан семинара започео је излагањем Росице Георгијеве, у којем се она осврнула на нормативну основу предмета верске наставе и најављене допуне у вези са статусом бугарских вероучитеља (успут, и у Србији се ствари по том питању не разликују много – статус српских вероучитеља већ 16 година чека на разрешење...) и нових наставних програма. Росица Георгијева је прочитала обраћање Косте Костовог, стручњака из бугарског Министарства просвете и науке одговорног за верску наставу. Писани поздрав семинару упутила је и проф. Маријана Стефанова, професор педагогије на Тракијском универзитету: она се у свом писму осврнула на психолошке претпоставке страхова и неповерења међу родитељима и у друштву уопште у погледу питања верске наставе. Проф. Стефанова је предложила модел за њихово превазилажење, у којем средишње место заузима превенција насиља и агресије у школама. У расправи која је уследила, осврћући се на јеванђелски текст – опис разговора Христа са Самарјанком (Јн. 4, 5–30) – као модел за спровођење катихетског програма који се заснива на слободи, дијалогу, доброј вољи, стрпљењу и ненасиљу, учесници су изнели своја гледишта у погледу циљева верске наставе, могућности катихизације у школама, претпоставки уцрковљења ученика...

Потом су учесници скупа посетили школу „Јордан Јовков“ и присуствовали часу вероучитељице ➔

У школи „Јордан Јовков“

Валерије Лавчеве, која је представила лекцију о празнику Покрова Пресв. Богородице. Вероучитељица Валерија представила је наставу засновану на савременим педагошким праксама, са интерактивним приступом, интердисциплинарним везама и коришћењем нових технологија.

Истога дана, 3. октобра, учесници семинара посетили су и Русенску митрополију, на позив Митр. Наума, са њим разговарали о изазовима и препрекама које стоје пред спровођењем верске наставе, као и о потреби да се при парохијским црквама оснивају недељне школе, одн. да се организује верска настава и у оквиру парохијских заједница. Гости су Митрополиту предали икону Св. Харалампија, која је дело ученика недељне школе при Цркви Рођења Христовог у граду Рузе – насталу у оквиру пројекта „Спаси икону“, а затим се Митр. Наум придружио гостима у посети музејске поставке Русенске митрополије, где је попут водича одговарао на питања и описивао експонате. Међу занимљивостима из ризнице Музеја Русенске митрополије посетиоци су имали прилике да виде и древне рукописне богослужбене и друге књиге, као и више старих штампаних издања – цркенословенска Јеванђеља штампана у 17. и 18. веку, *Срблјак* из 17. века итд.

Гости су у вечерњим часовима посетили и знаменити Басарбовски манастир у долини реке Русенски Лом, надомак села Басарбово, удаљен десетак километара од града Рузе – са келијама и параклисima уклесаним у стени, слично као у манастиру Острог, где их је братство манастира упознало са животом Св. Димитрија Бесарбовског, и где су се у трпезарији дружили са игуманом о. Алеком Рачевим. Упоредо са молитвама и песнопјенијима на бугарском језику, у малој манастирској цркви чули су се и тропари на румунском језику, које су појали гости из Букурешта, а у новој манастирској цркви, која се управо живопише, гости су имали прилику да се поклоне пред иконом са частицом моштију Св. Димитрија Басарбовског.

Трећега дана семинара, у среду 4. октобра скупу су се обратили учесници из Румуније и Србије.

У гостима код Митрополита русенског Наума

Отац др Васил Крецу и др Каталин Криму из Букурешта представили су правни оквир и начин на који је организована верска настава у румунским школама, као и стратегију Румунске Православне Цркве за катихизацију деце и одраслих, изневши и фасцинантне статистичке податке о спровођењу верске наставе. Наиме, у Румунији тренутно од око 3.000.000 ученика у основним и средњим школама њих око 92% похађа верску наставу, коју изводи око 6.000 вероучитеља. Истовремено, око 4.000 парохија организује неки рад са децом, а у око 1.200 парохија у Румунији постоји организована верска настава. Уз све то, око 35.000 деце у протеклих неколико година прошло је кроз посебне додатне наставне програме – у летњим манастирским школама и кроз друге едукативне црквене пројекте. Учесници из Румуније представили су и уџбенике за верску наставу из којих уче румунски ћаци.

Гости из Србије, уз помоћ доц. др Свилена Тутекова као преводиоца, представили су српски модел спровођења верске наставе, осврнувши се укратко на искушења која су се налазила пред наставом православног катихизиса у протеклих 16 година и на питање очекиваних исхода и постигнутих резултата. Ђакон Радомир Маринковић, катихета у Седмој београдској гимназији и члан Одбора за унапређење верске наставе при Св. Арх. Синоду СПЦ, изнео је и незваничне статистичке податке о спровођењу верске наставе у српским школама, у којима од преко 900.000 ученика више од половине њих похађа наставу православног катихизиса, док верску наставу изводи око 2.700 вероучитеља. Верска настава је поред свих потешкоћа заузела своје место у васпитно-образивном систему Републике Србије и изводи се са успехом, али је неопходно континурано вредновати постигнућа катихета и радити на унапређењу њихових компетенција, као и наставних планова и програма, уџбеника и наставних средстава, нагласио је ђакон Маринковић. Но, иако верска настава постоји у школама и изводи се са одређеним успехом, не би требало занемаривати катихизацију у црквама, а

Гости из Србије; у средини је преводилац – доц. др Свилен Тутеков

пажњу би требало посветити и организовању верске наставе и за децу и за одрасле при парохијама, закључак је гостију из Србије.

На семинару је представљена и презентација о спровођењу верске наставе у Грчкој, коју је припремила др Василики Митропоулос са Богословског факултета Универзитета у Солуну, у којој је посебна пажња посвећена новим наставним програмима верске наставе у грчким школама, те концепту, циљевима и главним темама овог програма.

У дискусији са гостима учествовали су бугарски учесници, који су имали прилику да од колега из Србије и Румуније затраже одговоре на одређена питања и да заједно са њима коментаришу ситуацију у Бугарској.

Током семинара анализиран је предмет верске наставе уопште, а посебно су размотрени главни циљеви и приступ настави религије у бугарским школама, као и катихизације у недељним црквеним школама. Водитељи семинара – др Полина Спирова, др Златина Каравалчева и Цветомира Антонова, указале су на потребу да се јасно одреде циљеви наставе, саобразно очекиваним резултатима. Наглашено је како је у бугарском контексту зајдатак верске наставе у грађанским школама усвајање знања, а вероучење и увођење детета у живот и праксу Православне Цркве циљ наставе која се одвија у недељним црквеним училиштима. Закључак учесника семинара је како је истовремено са хришћанским образовањем деце потребно стварати позитивне ставове према самом појму вере и веровања уопште, а посебно у бугарском друштву, односно да би родитеље и друштво у целини требало уверити у важност и потребу таквог образовања за бугарске ђаке.

Рад семинара завршен је резимирањем искуства верске наставе у Бугарској у протеклих 20 година. На крају овог међународног скупа, учесници су изнели запажање да иако су три земље са већинским православним становништвом – Бугарска, Румунија и Србија – имале заједничку комунистичку прошлост, због различитих околности и

Са радног дела семинара

специфичности сваког од поменута три друштва, развој верске наставе у њима одвија се на различите начине. Учесници семинара сложили су се са тврђњом да би Црква требало да сарађује са друштвеним институцијама како би се превазишли стереотипи и страхови у друштву. Верско образовање требало би да буде препознато као елемент савременог грађанског друштва, а не као фактор разједињавања и конфликта. До овога би могло да дође заједничким напорима – уколико Црква покаже активнију бригу и старање за проблеме друштва, не буде одвојена од стварног живота деце (и људи) и у њима посебно подстиче слободу, љубав, одговорност и развој емоционалне интелигенције. На крају радног дела семинара учесници и организатори нагласили су значај оваквих сусрета који би клирицима, вероучитељима и богословима омогућили размену добрих пракси и међусобну подршку. Потом су учесници добили захвалнице за учешће на овом скупу, које је потписао Митр. русенски Наум.

Истога дана учесници семинара имали су прилику да у друштву ђакона Орлина Јанчева посете новоосвећену Цркву Свих Светих, која је изградњена у спомен на рушење истоименог русенског храма који су 1975. године срушиле комунистичке власти (град Русе је те године био проглашен за први атеистички град у Бугарској...). У новој велепној цркви тог поподнедеја из уста посетилаца чуло се црквено појање на бугарском, румунском и спрском језику.

Семинар је завршен у четвртак, 5. октобра 2017. године, када су се после заједничког доручка и поздрава учесници вратили својим домовима. О самом раду семинара постоје опширнији извештаји на бугарском језику, на веб-сајту Митрополије русенске (<http://www.rusenska-mitropolia.bg/>), као и на интернет-презентацији Центра за образовне иницијативе „Двери Православља“ – <https://dveri.bg/>.

Фотографије:
Стефка Борисова

У БЕОГРАДУ

Седми међународни сабор духовне поезије

По благослову Његове Светоости Патријарха српског Иринеја, Центар за културу и образовање и Књижевно друштво Раковица приредили су, седму годину по реду, Међународни сабор духовне поезије. На Малу Госпојину, 21. септембра 2017. г., у 11 часова приступило се песничком саборовању у сали Центра за културу и образовање Раковица.

Центар за културу и образовање Раковица, у сарадњи са Књижевним друштвом Раковица, објавио је књигу *Седми међународни сабор духовне поезије*. Духовна потка ове књиге су речи књижевнице Исидре Секулић којима почиње зборник песама духовне поезије: „Човек је номад по воли Божијој која га је ставила међу огромна пространства неба и земље“.

Овогодишњи Седми међународни сабор духовне поезије отворио је Петар Жебељан, председник жирија. Госте је у име Српске Православне Цркве, по благослову Патријарха Иринеја, поздравиоprotoјереј-ставрофор Игњат Товаровић, духовник манастира Раковице.

Председник Општине Раковица г. Владан Коцић изразио је добро дошлицу песницима и пожелео да саборовање и песничко стиходарје, које је нашло трајно место у календару догађаја, настави трајање у све дане. Запис духа православног кроз разне садржаје прожима ове године неколико места Градске општине Раковица: манастир, Цркву Светог Николаја у Реснику, Цркву Преображења Господњег, Културни центар за образовање. Ткиво расејања српског окупило се под окриље своје мајке отаџбине, ушло и у овај Зборник, и поручивало је да препознаје исте и сличне нама који желе да заједничком духовношћу обликују смисао живота.

Гости Сабора, Јован Зивлак, Злата Коцић и Новица Соворљић, стиховима разаслаше поздрав дану

Теолошки погледи

ВЕРСКОНАУЧНИ ЧАСОПИС

Теолошки погледи на интернету

Са радошћу обавештавамо читаоце *Теолошких погледа* да је на адреси <https://teoloskipogledi.spc.rs/sr/> доступан вебсајт нашег часописа на српском и енглеском језику. Доступни су, у дигиталном облику, чланци и студије из свих до сада објављених бројева *Теолошких погледа* – од 1968. до 2017. године.

Уредништво часописа *Теолошки погледи*

мира и свим песницима света, свemu роду српском.

Учесници 54. међународних сусрета писаца Удружења књижевника Србије, Јелена Бујевић из Украјине и Кети Бозукова из Бугарске, читале су своја песничка остварења на својим матерњим језицима.

На конкурсу је ове године учествовало 265 песника са исто толико песама. Разматрано је 254 песме. Изабране су три песме за награде, шест песама за похвале, 81 песма за тзв. Венац избраних и девет песама гостију, што укупно чини 99 песама.

Првонаграђена песма је ауторке Љиљане Браловић из Прањана. Њена песма „Праг“ на посебан начин дефинише и поуку и поруку – да након преласка дечанског манастирског прага ништа више не може бити исто.

У другонаграђеној песми „Слово о каменованој жени“, песнице Слађане Поповић Манџукић из Ражња, бележимо шест дуготихих катрена, где сваки има укрштену риму. Песма представља образац успешно исписане класичне лирске песме са јасним духовним порукама.

Песникиња говори о греху за који је неопходно усрдно молити за оправштај, јер је она која моли дубоко свесна свог огрешења, истински и смерно се каје, моли за оправштење грехова.

Трећа награда припада је Јовану Стојиловићу из Крагујевца за песму „Провиђење“. Ова песма је крик грешних који од Бога очекују праштање грехова и моле за спас. То су једноставне поруке, без немуштих синтагми и непрепознатљивих идеја.

Прва три награђена аутора добили су златник са ликом Светога Саве. Стручни жири у саставу Петар Жебељан, Душко М. Петровић и Немања Калем определио се и за шест похваљених песама, чији су аутори Драгана Алибабић из Суботице; Бранислав М. Вуковић из Берана; Манојле Гавриловић из Београда; Рада Крстић из Сокобање; Милоје Радовић из Краљева и Дарinka Бела Томић из Ресника.

Грамата „Духовни целив блаженопочившег Патријарха Павла“, за вишегодишњи подвигнички рад и изузетан допринос у материјалној помоћи за реализацију Сабора, уручена је др Милети Радојевићу, директору Управе за сарадњу са Црквама и верским заједницама.

У уметничком делу програма учествовали су Мешовити хор „Шуматовац“ из Алексинца, са дугом традицијом хорског певања – од давне 1887. године. Диригент хора је професорка Марија Зовко.

Драмска уметница Ивана Жигон казивала је песме из Зборника, док је програм водила Слађана Бушић.

У 16 сати у манастиру Раковици почело је саборовање песника заступљених у *Венцу изабраних*. Песнички венац изабраних бесцен-стихова Господу у знамен, потврђују оправданост очекивања да и на прагу двадесет првог века има наде за човека, без обзира на то што се одјек о том сазнању нешто слабије чује. Посебан тон и сензibilитет овој јединственој књижевној творевини и самом Сабору дају његови гости, знаменита имена савремене српске књижевности, и то је препорука ствараоцима да део свог стваралачког опсега посвете вери у Творца свега света.

Извор: [cic.rs](#)

У СОМБОРУ Почаст Лази Костићу

Турнеју тродневних светковина по градовима Србије под називом „Почаст Костић Лази на звездној стази“, Фондација Лаза Костић (основана 1991. године у Лондону, а 2016. у Новом Саду) наставила је у Сомбору, у месецу септембру, када је врсни песник, философ, правник, полиглота, позоришни критичар, утемељивач Шекспира код нас, постao Сомборцем. Поднаслов фестивала није случајно назван „Лазиној Јулијани за незaborав“.

На 120 година од тестамента „Јулијане, др. Лазе Костића, рођ. Паланачки“, како се увек и свуда на својим задужбинама са поносом потписивала, Црквена општина Сомбор, главни домаћин и партнери у светковини, подржава иницијативу Фондације да се поред Лазине клупе или изнад ње, на балкону њихове куће, постави статуа велике

добротворке коју данашњи нараштаји не смеју заборавити и чији пример би требало неговати.

Председник Књижевног одбора Фондације, проф. др Миодраг Радовић, отворио је фестивал у Читаоници у суботу, 23. септембра темом „Лаза Костић, домаћин и странац у Сомбору“. Тада је такође представљена и нова књига песама *Вешар и дажд* песника Верољуба Вукашиновића из Трстеника. Уз централну књигу, издавачка кућа „Православна реч“ се представила својим најновијим издањима из серије „Културна баштина и религија“.

Отварање овог фестивала употребљено је музичким тачкама домаћина: Теона, Нина и Андреја Шнајдеров (сопрани), Каја Мандић Плавшић (клавир) и Памеле Киш Игњатов, сопран.

У недељу, 24. септембра, након Свете Литургије којом је начаствовао презвитер Саво Николић, а коме су саслуживали протојереј Срђан Перић, протојереј Александар Лазић, презвитер Бранислав Шијачић и ђакон Дејан Новаковић, одржан је Парактос Јулијани и Лази Костићу.

У подне, истога дана, испред Лазине клупе, проф. др Жика Бујуклић, професор Римског права на Правном факултету у Београду, одржао је предавање „Лаза Костић и правне науке“.

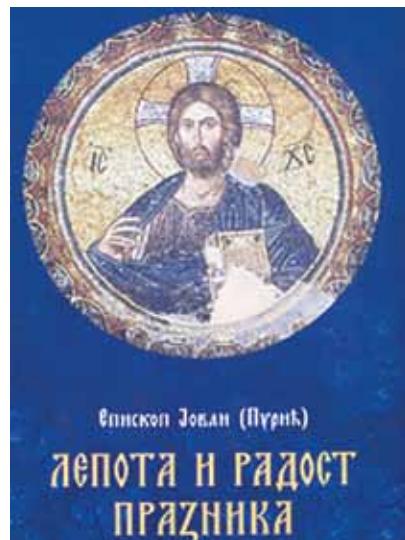
У порти цркве у Сомбору, у 17 часова, сомборска публика је чула дело „Ишчекивање“ – монодирују руског романтичара Тавердијева, коју је за сопран, виолину, виолу, виолончело и клавир прерадио Миодраг Милановић.

У свечаној сали Црквене општине сомборске, приређено је документовано предавање „Допринос краљице Драге Обреновић развоју и духовној обнови Србије“ проф. др Божидара Раденковића.

Концертом „Лазиној Јулијани у незaborав“ у Народном позоришту у Сомбору, 26. септембра, премијерно су се представили два клавирска дуа која су на међународном такмичењу у Врњачкој Бањи осво-

јили по 100 поена: „Сомборски дуо“ у саставу Каја Мандић Плавшић и Милорад Ђирић, као и Лазар Лазаревић и Миљана Николић, студенти АУНС, у класи проф. Марине Милић Радовић.

Извор: *Радио „Благовесник“* | <http://blagovesnik.rs>

НОВА КЊИГА *Лепота и радост празника*

У оквиру издавачког подухвата *Ошачника, Бернара и Браштава Светог Симеона Мироточивог*, објављена је књига Епископа Јована (Пурића) под насловом *Лепота и радост празника*. Уредник овог издања је протојакон Радош Младеновић, а за издавача ову публикацију потписује Благоје Пантелић.

Књига садржи предговор, увод и једанаест поглавља, са изворима и библиографијом, и врло корисним индексима: библијских цитата, имена и појмова. У предговору аутор дела указује на методологију свог истраживања и истиче циљ свог рада, али и у неколико речи напоменава свој приступ овој претежно хеортолошкој теми: богословско созерцање празника уз егзегезу библијских сведочанстава и давање догматско-литургичког закључка на крају сваког поглавља. Овај приступ указује на светоотачке осврте на објашњење празника у контексту преплитанања Светог Писма и Предања.

Извор: [cic.rs](#)

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

Антиохијска Патријаршија

Манастирски комплекс у Малули, у Сирији, који су исламисти опљачкали и разрушили, налази се у процесу обнове. Једна од цркава биће отворена за верујуће у скоријој будућности. „Најтеже је било обновити пећину Свете Текле. Пуно је настрадала, као и Црква Светог Илије. Стручњаци су сучени са тешким задатком очувања историјских артефаката. Међутим, неke од архитектонских споменика морамо поново изградити, јер су изгубљени“, објаснио је сиријски инжењер Елијас Хилал.

Малулу су запосели милиtantи из Ал-Нусра фронта. „Уништили су све што су могли. Покрали су иконе за које су мислили да их могу продати у иностранству и про-кријумчарили су их у Либан, чија граница је неколико миља од Малуле. Нове иконе, које су недавно живописале монахиње манастира Свете Текле, једноставно су побацали са зидова уред цркве и запалили бензином. Очекивали су да ће запалити иконе и саму цркву једним ударцем“, рекао је у изјави за медије свештеник из Цркве Светог Илије.

Малула је мали градић у сликовитој долини удаљеној четрдесетак километара од Дамаска. То је једно од свега неколико места у свету у којима се још увек говори арамејски, језик Исуса Христа. Манастирски комплекс Малуле обухвата манастир Светог Сергија (који припада до халкидонској Сиријској Православној Цркви), манастир Свете Текле (који припада православној Антиохијској Патријаршији), као и Цркву Светог Илије која ће ускоро бити спрем-

на за богослужења. Рад на обнови црквеног комплекса омогућен је захваљујући успостављању дескационе зоне у Сирији.

Извор: Православие.ру |
Информативна служба СПЦ

Синајска Православна Архиепископија

Египатске власти намеравају да свeta места трију религија на Синајском полуострву учине местима развијања верског туризма, изјавио је гувернер за Јужни Синај Калед Фода.

„Синај је колевка трију светских религија; он утврђује дух мирног суживота представника различитих вера,“ рекао је Фода на међународној конференцији за развој верског туризма. Наиме, на територији Синаја налазе се бројне историјске цамије и древне муслиманске тврђаве, а православни манастир Свете Катарине на гори Синају, која је позната и као Мојсијева гора, значајно је верско место за све аврамовске религије. Мојсије је на Синају говорио са Богом, примио је закон на врху горе, где се сада налазе православна црква и цамије. Цело ово подручје захвата и друге знаменитости, међу којима и гроб Св. Пророка Аrona и пећину Светог Јована Лествичника.

Истиче се да ће држава обезбедити потребна финансијска средства, изградити добар пут који ће ићи до манастира Св. Катарине, као и да ће бити изграђени аеродром и хотели.

Синајска Православна Архиепископија по броју верујућих и територији коју захвата једна је од најмањих помесних Православ-

них Цркава. Ова помесна Црква постоји у оквиру Јерусалимске Патријаршије: она практично обухвата манастир Свете Катарине на полуострву Синају, у коме живи десетак монаха, као и малобројне породице Бедуина и Арабљана које живе у пределима Синајске пустиње, али и више подворја – три подворја ове Цркве налазе се у Египту, 9 у Грчкој, 3 на Кипру, 1 у Либану и 1 у Турској (Константинопољу). Највеће подворје ове Цркве је подворје „Цувани“ у Каиру, из којег су кроз историју потекли многи синајски архиепископи.

Извор: Orthochristian.com |
Информативна служба СПЦ

Руска Православна Црква

„Косово је свето место, место мучеништва и заветовања и оно ће заувек чувати сећања на све који су тамо пострадали, исто као што ће и камење катедрале Свете Софије вечно памтити Божанске Литургије које су се служиле међу њеним видовима“, поручио је Патријарх московски и све Русије Кирил, како преноси Радио-телевизија Србије.

У интервјуу за портал „Искра“, Патријарх је рекао како увек морамо имати на уму да Бог има свој суд и своју правду, које се тако често разликују од људске представе о томе. „Са непромењивим молитвеним осећањем мислим о Косову и трудим се да се у својим молитвама сетим свих оних који данас тамо храбро и нимало лако служе. Косово нам је свима наук“, навео је Патријарх Кирил.

„То је наук верности Христу и исповедању вере упркос свим страшним мукама и искушењима које на нас шаље свет. И колико је само важно да се у тајвим тренуцима не заборави да Бог није у сили него у правди“, додао је Патријарх који је братском српском народу поручио да чувају православну веру, и да разумом, срцем и душом спознају учење Христово.

Он каже да о Србији увек размишља са посебним осећањима. Подсетивши да је Србију посетио 2013. током обележавања 17 века Миланског едикта, и 2014. године, када је у Београду боравио на позив Патријарха Иринеја, Патријарх Кирил каже:

„Знате, невероватан осећај обузме руског човека кад долази у Србију. Немате осећај да сте у страни земљи. Напротив, осећате се као код куће, окружени браћом. Наше земље заиста имају много тога заједничког. Пре свега, наравно, то је наша заједничка вера, заједничке духовне и моралне вредности, блиске културе и тесне историјске везе.“

Извор: Информативна служба СПЦ

Православна Црква Чешких земаља и Словачке

Православна Црква Чешких земаља и Словачке прославила је 3. и 4. септембра 2017. године 75 година од страдања Светог Горазда, епископа који је обновио Православље у Чешкој након готово десет векова и као чешки родољуб страдао од нацистичке рuke 1942. године.

У недељу, 3. септембра 2017. године, у месту Хожовички служена је Св. Архијерејска Литургија и освећен је локални православни храм. Литургијом је началствовао Архиепископ прашки Михаило уз саслуживање Митрополита оулуског Илије из Финске Православне Цркве, као и великог броја чешких свештеника, ђакона и гостију из Украјине.

У понедељак, 4. септембра 2017. године, Црква Чешких земаља и Словачке прославила је спомен на Светог Горазда. Евхаристијско славље у Саборном храму Светих Кирила и Методија у Прагу предводио је Архиепископ Михаило, уз саслуживање Митрополита Илије и Епископа викарног Исаије, као и великог броја свештеника и три ђакона. Архиепископ је потом доделио пригодне медаље и захвалнице

заслужним члановима заједнице, као и гостима.

Након службе организована је посета затвору, у коме је светитељ био заточен и ислеђиван, а затим и месту на коме је Свети Горазд стрељан, где је одслужен помен родољубима који су стрељани са њиме.

Прослава је завршена свечаним пријемом, уз присуство амбасадора православних земаља и многих других угледних званица. Испред Српске Православне Цркве прослави је присуствовао јереј Михаило Смиљанић из Беча.

Извор: Епархија аустријско-швајцарска | сиц.срб

Грчка Православна Црква

У вези са контроверзном одлуком немачког ланца супермаркета „Лидл“ о којој бруји цела Европа, а која се тиче коришћења познатих цркава Грчке Православне Цркве са уклоњеним крстовима у реклами и на паковањима њене линије грчке хране „Ериданус“, као и са једним бројем провокација, међу којима и снимање реп видеа у једној цркви, Тирска епархија Грчке Православне Цркве, којој припадају познате цркве на Санторинију, издала је саопштење којим осуђује овакво понашање западне фирмe.

Метеж је настао када је један купац у белгијском „Лидлу“ приметио и јавио Радио Телевизији Луксембург (РТЛ) за шта је белгијска компанија користила Фотшоп. Маркетингшко решење ове компаније наишло је на реаговања појединих архијереја или и обичних грађана, међу којима и купаца „Лидла“.

„Јасно стављамо на знање да фалсификовање фотографског записа свете цркве не може бити толерисано због политичких или комерцијалних разлога. Напротив, тај чин пројављује недостатак поштовања интегритета и светости споменика, и, нажалост, мањак образовања“ – пише у саопштењу за штампу Тирске епархије.

Овај закључак долази као одговор представнику „Лидла“, који је објаснио избор компаније, рекавши следеће: „Ми избегавамо коришћење верских симбола, јер не желимо да изазовемо никаква верска осећања. Ми смо компанија која уважава различитост и то објашњава дизајн овог паковања.“

Саопштењу Митрополије претходило је сазнање да су и француска трговачка линија „Керфур“ и грчка фабрика млечних производа „Мевгал“ имали сличну идеју за своја паковања, користећи фотографије цркава са Санторинија са уклоњеним куполама и звоницима.

„Ако, као Грци“, пише у закључку епархијског саопштења, „прихватимо такве аргументе..., имајмо на уму да сличне изговоре користе и нехришћанске државе како би оправдале клевете усмерене против хришћанских цркава.“

Како преноси РТС, министар одбране Републике Србије Александар Вулин, који је недавно боравио у посети Грчкој, састао се са Архиепископом атинским и све Јеладе Јеронимом и том приликом захвалио Грчкој Православној Цркви на подршци коју пружа очувању српског идентитета и православља на Косову и Метохији. Архиепископ Јероним је Косово и Метохију назвао „српским Акропољем“, истичући да ће, где год се глас Грчке Православне Цркве чује, а чује се далеко и веома је утицајан, понављати да је Косово и Метохија српско и да су све светиње на Косови и Метохији српске.

Извор: Православие.ру | РТС |

Информативна служба СПЦ

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Снежана Круйниковаћ

У НОВОМ САДУ

Изложба

„У сусрет руском цару“

Са благословом Епископа бачког Иринеја, а уз учешће Срећевског манастира из Москве, у Историјском архиву Новог Сада постављена је изложба фотографија о последњем руском цару Николају II и његовој породици. На изложби је представљено многоштво фотографија свете породице Романових, које до сада нису биле доступне широј јавности. Овај пројекат је настао са жељом и циљем да се српској публици приближи лик и дело чланова последње династије. Поред тога, да се пробуди сећање на породицу Романов, ближе упозна са животом и жртвеним служењем породице последњег руског цара. Управо мученик цар Николај и његова породица уживају посебну љубав код српског народа. Буђење сећања на царске мученике носи посебан значај у 2017, када се навршава 100 година од почетка велике руске трагедије, а 2018, 100-годишњица мученичке кончине последњег руског императора и његове породице, који су у Руској и Српској Цркви прибројани лицу светитеља. Изложбу чине црно-беле фотографије из историјских архива и личних албума породице Романов.

У ЕДМОНТОНУ

Три деценије Цркве Св. Саве

Црквена општина Светог Саве у Едмонтону, обележила је на изузетно свечан и достојанствен начин 30 година од освећења овог храма. У суботу, 23. септембра 2017, по завршетку вечерње службе Његово Преосвештенство Владика канадски Митрофан је одржао предавање на тему „Свето Писмо у нашем животу“. Сутрадан, у недељу, 24. септембра Светом Архијерејском Литургијом началствовао је Епископ Митрофан. Након Свете Литургије, којој је по већ усталјеном обича-

Деца подигла споменик славним прецима

Свака генерација која је са Светосавским звоницом, званичним гласилом СПЦ за најмлађе, у претходних пет година пошла у оквиру образовног пројекта „Стопама наших предака“, потрудила се да обнови постојеће и постави и оформи и нова спомен обележја на Крфу, острву спаса за српску војску у I светском рату. Захваљујући овом пројекту од 2012, период између обележавања комеморација значајних датума из српске историје Првог светског рата везаних за Крф, добио је једну нову животну димензију кроз активности и лични допринос и дело најбољих потомака.

Шеста генерација је овог лета завршила формирање новог спомен обележја, до сад најзахтевнијег и најсложенијег и, свакако, јединственог на Крфу, а то је споменик крајпуташ припадницима Гвозденог пука Моравске дивизије у месту Като Коракијана. Овај споменик је прво монументално спомен обележје после 79 година израђено на Крфу и посвећено српским војницима. Рађен је од белог прилепског мермера, дар Јове Чоловића из Бање код Аранђеловца, и дело је руку академског уметника Михаила Глигорића Глише који га је клесао и стварао на Крфу, тако да су деца могла да прате и сам процес настајања крајпуташа. Свечано откривање споменика крајпуташа посвећеног Гвозденом пуку Моравске дивизије, организовано је 27. августа у порти цркве у Като Коракијани у присуству преко 500 људи.

Споменик је открио градоначелник Крфа Костас Николузас са најмлађим учесником путовања „Стопама наших предака“, десетогодишњим Милутином Пашићем.

Захваљујући вредноћи и раду претходних генерација које су путовале „стопама предака“, Светосавско звонице је након 98 година обновило излажење Српских новина, које су излазиле на Крфу од 1916. до 1918. и биле једино гласило нашим војницима и народу на Крфу. Обновљено издање Српских новина сведочи о корацима данашњих потомака и чланци су њихових руку дело. Обновљене Српске новине преносе вести, осећања и мисли данашњих генерација, инспирисаних животом и делом славних предака на месту где се историја догађала пре једног века, на Крфу.

ју присуствовао велики број верника, приређена је трпеза љубави коју су заједно принели вредне чланице Кола српски сестара „Косовка девојка“ и верници едмонтонске парохије. За изузетан допринос Црквено-школској општини, Његово Преосвештенство Митрофан је уручио захвалнице свим парохијанима који су учествовали у изградњи цркве као и свим присутним досада-

шњим председницима Црквено-школске општине. У недељу, 17. септембра, поводом 30 година од освећења Цркве Светог Саве у Едмонтону служена је Света Литургија и помен за све упокојене ктиторе и приложнике храма. Потом је у малој црквеној сали приказан видео запис „Освећење Цркве Светог Саве 13. септембра 1987. године“.

Извор: Епархија канадска

У ЛИСАБОНУ

Освећење цркве и рукоположење

У суботу, 23. септембра 2017, служењем Епископа браничевског Игнatiја, Епископа захумско-херцеговачког Григорија и домаћина Епископа западноевропског Луке, у Лисабону је освећено богослужбено место прве српске парохије у Португалији – Црква Христа Спаса. Ову цркву, саграђену почетком 16. века као испосницу Богородичиног манастира Жеронимуша у лисабонској четврти Белем, Управа Града Лисабона предала је на коришћење Српској Православној Цркви у јануару 2017. године. Цркви предстоји обнова, па је благосиљан и почетак радова. Након богослужења уследио је пријем за многообројне госте из Француске, Шпаније и Србије, који је приредио амбасадор Србије у Португалији др Оливер Антић.

У недељу, 24. септембра, уз служење три епископа: браничевског Игнatiја, захумско-херцеговачког Григорија и западноевропског Луке, као и свештенства из Француске, Шпаније и Србије за свештеника је рукопложен Пауло Брандао, португалски композитор и професор Универзитета. На крају Литургије, др Оливеру Антићу, амбасадору Србије у Португалији, уручена је епархијска грамата за огроман допринос и помоћ у добијању овог богослужбеног места у години у којој је обележено 135 година од успостављања дипломатских односа између Португалије и Србије. Породице амбасадора Антића и Вукићевића из Лепосавића са Косова и Метохије, том приликом заједнички су даровали Цркви Христа Спаса икону Светог Саве и свећњак из

манастира Хиландар. Већ на Крстовдан, 27. септембра у новоосвећеној богомолији обављено је и прво крштење. Епископ захумско-херцеговачки Григорије и свештеник Пауло Брандао литургијски су крстили малог Стефана.

Извор: Епархија западноевропска

У КОЛУМБУСУ

Пола века Цркве Св. Стефана

У недељу, 24. септембра 2017, парохија Светог Стефана Дечанског у Колумбусу (Охајо) прославила своју 50-годишњицу. Молитвено и кроз пригодни програм подсетили смо се на прошлост, благосиљањем новоподигнутог павиљона „Српска кућа“ захвалили Господу за сва садашња добра којима нас изобилно дарује, а освећењем земљишта за градњу нове капеле посвећене Светом Владици Николају Жичком и Охридском предокусили смо будућност. Светом Архијерејском Литургијом чиноначалствовао је Његово Преосвештенство Епископ источноамерички Иринеј. Саслуживали су архијерејски намесник кливландскиprotoјереј Драган Гороња, парох јангстаунски, protoјакон др Јован Аничић, јереј Николај Правитски, парох кливландски Руске Православне Цркве, и protoјереј Исаак Кисин, парох Цркве Светог Стефана Дечанског у Колумбусу. Ђакон Јосиф Шалуха из америчке православне Цркве Светог Георгија у Колумбусу је појао са црквеним хором. Свештенству су помагали и 12 чтечева који су, као и свештенство, за овај празник били одевени у свечане плаве одоре.

У току Свете Литургије, Његово Преосвештенство Епископ источноамерички Иринеј одликовао је протонамесника Исаака Кисина чиномprotoјереја. Након читња Светог Јеванђеља, Преосвештени Владика Иринеј се окупљеном верном народу и свештенству обратио веома надахнутом пригодном беседом. Након освећења новоподигнутог павиљона „Српска кућа“, литијска поворка је преšла до места одређеног за градњу капеле. Капела ће бити посвећена Светом Владици Николају Жичком и Охридском, а биће грађена по узору на капелу Владике Његоша на Ловћену. За време свечаног ручка, деца из Црквене школе предвођене учитељицом, противницом Дејјаном Кисин, су извела пригодни програм. Након пригодног програма, Његово Преосвештенство Владика г. Иринеј је доделио епископске грамате заслужним парохијанима Цркве Светог Стефана Дечанског у Колумбусу, Охајо.

Извор: Епархија источноамеричка

У ЧИКАГУ

Прослава 125-годишњице Православља

У суботу, 30. септембра 2017, у организацији Свеправославног свештеничког братства, одржана је прослава 125-годишњице православног присуства у Чикагу. Прослава је отпочела Светом Литургијом, коју је служило седам епископа са преко 70 свештеника и ђакона. Српску Православну Цркву су представљали локални Епископ новогрчаничко-средњозападноамерички Лонгин и почасни гост Епископ источноамерички Иринеј.

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Снежана Круйниковаћ

Посебна част је указана Српској Православној Цркви позивом Епископу источноамеричком Иринеју да се пастирским словом обрати присутним. У надахнутој беседи Владика Иринеј се, између осталог, осврнуо на достојну поштовања историју Православља у Чикагу. Сећајући се свих светих архијереја и пастира који су служили у Чикагу, као и архијерија овога града који су се представили у скорије време, Владика је поетским језиком послao поуку свим православним да остану верни вери својих светих претходника и наставе да сведоче православне вредности у овим за хришћанство тешким временима.

Мноштво православних из свих јуридиција још увек се са посебном сетом присећа пастирског рада Владике Иринеја, не само на афирмацији Православља у овом граду, већ и његовог харитативног делања које је превазилазило јуридиционе границе. Посебно је било дирљиво видети многе од студената Владике Иринеја са чуvenог Лојола универзитета, који су га заустављали и са дубоким поштовањем говорили о значајном духовном утицају који је као професор на универзитету имао на њихове животе. Прослава је завршена свечаним банкетом на коме је присуствовало неколико стотина званица.

Извор: Епархија источноамеричка

У ЕПАРХИЈИ СРЕМСКОЈ

Велико духовно славље

У недељу, 1. октобра 2017, били смо сведоци и учесници великог духовног славља у граду Илоку (Р. Хрватска), једној од најстрадалнијих парохија Богомчуване Православне Епархије сремске. Овога дана, освећен је Храм Светог архангела Михаила који је засијао у пуном сјају након 75 година од како је до темеља срушен од стране усташа у Другом светском рату.

Чин малог освећења извршио је надлежни Епископ сремски Васи-

У БЕОГРАДУ Посета Дому „Дринка Павловић“

У Дому „Дринка Павловић“ деца и васпитачи нас, волонтере Верско-добротворног старатељства АЕМ, увек дочекају раширену руку. Поред воћа, слаткиша и црквене штампе, овај пут смо донели и школски прибор. У Дому тренутно борави тридесет деветоро деце школског узраста. Деца живе у групама формираним по полу и узрасту, и све је организовано да те групе што више подсећају на породицу. Свако дете има матичног васпитача који детету помаже у свему. Деци вишеструко ометеној у развоју потребна је апсолутна посвећеност, а деци која имају тешкоће у учењу – помоћ да савладају градиво. Нека деца у слободним часовима раде. Деца су желела да са волонтерима, као и обично, мало играју одбојку. Пре тога је једна девојчица сама отпевала „Божић, Божић благи дан...“, а затим смо сви заједно отпевали Светосавску химну и „Ко удара тако позно“. Деца су нам показала и своје кућне љубимце, мацу Сузану и једно маче. Шесторо деце из Дома тренира у рвачком клубу „Црвена Звезда“, постижу завидне резултате и освајају медаље. Ове године су учествовали на Европском првенству у рвању и представљали Србију. Поред ових видљивих и сјајних резултата постигнутих трудом деце, васпитача и тренера, драгоцен су и сви други помаци у учењу и социјализацији које великим трудом постижу деца заједно са њиховим васпитачима и свима који им помажу.

Извор: ВДС

лије, а након тога је Преосвећени Владика служио Свету Архијерејску Литургију. Саслуживали суprotoјереји-ставрофори: Миле Јокић, парох новопазовачки, Радомир Мишић, парох и арх. на-месник шидски, protoјереј Зоран Јагодић, парох шидски и илочки, протонамесник Ђорђе Ковљен, парох белегишки и protoјакон Слободан Вујасиновић. Лепоти овог богослужења и сабрања, појањем је допринео и Црквени хор

„Свети Николај Српски“ из Нове Пазове на челу са хоровођом Тамаром Пајдић, а под духовним руководством проте Милета Јокића. Овом свечаном догађају присуствовало је малобројно стадо Христово из Илока, али и одређен број верника из суседних места (Шида, Б. Паланке, Вуковара), као и личности из јавног живота Илока и суседних општина.

По произведеној беседи, у којој је указао на значај обнове храма, или и духовну обнову сваког верника појединачно, Епископ сремски Василије је за показану љубав према Маџи Цркви и допринос обнови ове светиње доделио архијерејске грамате заслужнима.

На самом kraју Владика је за дугогодишње служење Богу и својем роду, те труд и залагање на обнови и изградњи ове, али и других светиња, одликовао protoјереја Зорана Јагодића, највишим признањем које мируски свештеник

може да понесе, правом ношења напрсног крста и звањемprotoјереја-ставрофора.

Празнично расположење и славље настављено је за трпезом љубави, коју је припремила Српска православна црквена општина у Илоку.

Жељко Никишић, Шид

УФОЧИ Почетак нове академске године

Његово Високопреосвештенство Митрополит дабробосански Хризостом служио је, 2. октобра 2017, Свету Архијерјеску Литургију у Храму Светог Саве Српског у Фочи, поводом почетка нове академске године на фочанским факултетима. Саслуживали су Архимандрит мр Лазар Лазаревић, ректор Богословије Светог Петра Дабробосанског; протојереј-ставрофор др Владислав Топаловић, декан Православног богословског факултета Светог Василија Острошког; професори Богословског факултета: протојереј-ставрофор др Владимир Ступар, протојереј-ставрофор др Ненад Тупеша, протојереј-ставрофор др Дарко Ђого; економ Богословије протојереј Александар Видаковић и ђакон Ранко Ковач. Свечана и радосна служба окупила је вјерни народ, као и представнике локалне власти које је предводио начелник Општине Фоча Радисав Машић. Велики број вјерника, како је то већ у фочанским храмовима уобичајено, приступио је трпези Јагњетовој причестивши се Тијелом и Крвљу Христовом. Све присутне

је поздравио и охрабрио Високопреосвештени Митрополит Хризостом архијерјеском бесједом у којој је нарочито истакао везу између опита богопознања и богословља, упућујући будуће и садашње студенте Богословског факултета да вјеру и знање траже и налазе не само у ученици, него у опитном и благодатном животу Цркве, њених подвижника и светих људи.

Извор: Митрополија дабробосанска

У ЗАГРЕБУ „Црква и друштво“

У среду, 4. октобра 2017, у свечаној сали СКД-а „Просвјета“ у Загребу, одржано је друго у низу предавање у оквиру јесењег циклуса предавања на тему „Црква и друштво“, који организује, богословом Његовог Високопреосвештенства Митрополита загребачко-љубљанског др Порфирија, Црквена Општина загребачка. Предавање је одржао ванредни професор на Катедри за Нови Завет на Православном богословском факултету Универзитета у Београду, др Предраг Драгутиновић, а тема је била: „Теологија у 21. веку – питања и изазови“.

После предавања уследила је дискусија у којој су присутни постављали питања на која је професор Драгутиновић одговарао.

Прослава матуре

Генерација свршених богослова београдске Богословије (1970–1975) 5. и 6. септембра 2017, обележила је 42 године од матуре у месту Каменица код Горњег Милановца. Домаћин овогодишњег скупа био је прота Драгољуб Шишковић, парох каменички.

После одслужене Свете Литургије и паастоса почившим професорима и ученицима ове генерације, одржали смо разредни час са прозивком, а потом и једнички ручак трудом домаћина и његових вредних одборника. Посебно нас је обрадовало и то да је већина наших колега за њихов досадашњи пожртвован пастирски рад одликовано напрсним крстом, а многе је Господ наградио и вишчланим породицама и унуцима.

Потом смо на путу за Овчарске манастире, обишли и бившу парохију нашег домаћина и ново подигнут храм у Душковцима, а у коме сада службује његов син. Такође, срдачно смо били пријемљени и у Овчарско-кабларским манастирима, посебно у Ваведењу, чији велики приложник је наш колега из генерације, прато Момир Васиљевић и његова породица из Чајнича.

Наш дводневни братски састанак потом смо наставили у етно-селу у Коштунићима, гостопримством власника овог туристичког центра Јована Чековића, генерала у пензији.

Пуни лепих утисака и са радошћу што смо се ове године окупили у лепом броју, захвалили смо се Господу за све, са жељом да се идуће године поново састанемо, ако Бог да, у Бања Луци.

Протојакон Стеван Рајаџић

Каменорезачка радионица Јаспис и Сард

Цара Душана бр. 2, Аранђеловац
<http://www.jaspisisard.co.rs/>
(+381) 064/1938710

Све за цркве – од камена:

- иконостаси
- подови
- свети престоли
- розете
- крстови, споменици
- горња места, синтроноси...

Ручно и ел. звоњење – источно

У Руса, Грка и светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: са програмирањем и са откуцањем часова и четвртина

Свеже: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звено 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)... Белошевац (2), Медвеђа зв. 2 и час., Азања (зв. 4) и час., Витовница (2)...

Часовници – Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника; – Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.

скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

Веб-сајт: zelmir.atspace.com;
szeljko7@gmail.com;
065/920 5 851; 064/20 80 145

ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ КРЕДИТИРАЊА НАШИХ ПРОИЗВОДА НА 24 МЕСЕЧНЕ РАТЕ

ЛИВНИЦА ЦРКВЕНИХ ЗВОНА "ЛИГРАП"

34312 БЕЛОСАВЦИ ББ

ТЕЛ: 034/6883-502, 064 111 24 34

е-майл: livnicaligrap@yahoo.com